

9

11 21

WYKŁAD

SPOSOBU

WZAJEMNEGO UCZENIA

zwanego METODĄ

LANKASTRA

DLA DOKŁADNEGO OBJAŚNIENIA.

Cheących ten sposób zaprowadzić, a mianowicie dla Nauczycieli do prowadzenia Szkoły według tego Urządzenia sposobiących się.

479
2867

Biblioteki Szkoły Białej
o. d. 7/11/182
W WARSZAWIE.

Nakładem i Drukiem ZAWADZKIEGO i WĘCKIEGO
UPRZYWILEIOW: DRUKARZY i KSIĘGARZY
DWORU KRÓLESTWA POLSKIEGO.

1849.

W Y K Ł A D.

Wiele pism a nawet dzieł obszernych w obcych językach wyłożyło historią i przepisy urzędzenia szkoły wzajemnego uczenia. Pisma peryodyczne doniosły z iaką gorliwością i szybkością szkoły tym sposobem w Anglii, potem we Francyi, w części Niemiec i Szwajcar były urządzane i zakładane, dla nauki mniéy mających mieszkańców kraju, a to równie z pomocą Rządu, iak szczególnych towarzystw w tym celu zawiązanych. Zalety tego urzędzenia i korzyści są zapewne powodem do iego przyjęcia i tak powszechnego rozszerzania.

Lecz iakie są rzetelnie te zalety i korzyści? Co jest istotnie ta Metoda? Czém się od innych różni? na czém rzeczywiście zależy? Ośiasnić na przed potrzeba, nim przystąpimy do wyłożenia przepisów. Nie wielu bowiem chociaż wiadomych niektórych urzędzeń, widzących nawet wzory i tryb przepisany, zastanowiło się dostateczną uwagą nad iéy celem i nad środkami, które na naydrobniejszych na pozór urzędzeniach i przepisach pilnie zachowanych zależą.

Ten zwięzły ile bydz może wykład jest przedsięwzięty w zamiarze, aby ci którzy in-

inszych w téj mierze a często albo zbyt obszer-
nych lub niedostatecznych pism czytać; i z nich
przepisy zbierać sposobności nie mieli; mogli
powziąć ogólne wyobrażenie; a szczególniéj
aby chcący zaprowadzić te urządzenie, i nau-
czyciele sposobiący się do uczenia tym sposo-
bem, bez innego dzieła obeysć się mogli.

*Jaki iest przedmiot téj Metody? i czém
się od innych różni?*

Wiele dotąd mamy Metod czyli sposobów
uczenia, podawanych przez biegłych pedago-
gów, wiele z nich okazało się użytecznemi, wie-
le pozornemi raczén w teoryi iak skutecznemi
w praktyce. Lecz iakikolwiek iest ich użytek,
różnią się od téj przedmiotem istotnym. Tam-
te bowiem zajmują się sposobem użytecznego
i łatwego uczenia iakowéj umiejętności poie-
dyńczeny: Ta zaś naydoskonalszym urządzeniem
szkoły; i ta iest istotna iéy od innych różni-
ca; nie bowiem ona nie odrzuca, co może bydź
w innych użytecznego i do swego trybu zastó-
sować zdola. — Wszakże każdy sposób uczenia
slanie się korzystniejszym, iezeli szkoła dobrze
urządzoną będzie, iezeli potrafiemy zaprowa-
dzić naydoskonalszy porządek, iezeli dokażemy
aby żaden z uczniów nie mógł stracić bezkorzy-
stnie naymniejszén chwili przeznaczonén na uce,
aby każdy z równą pilnością przykładać się mu-

siał, aby bacznosć nauczyciela na chwilę z za-
dniego ucznia odwróconą bydź nie mogła, aby
nauczyciel musiał równie udzielać wszystkim
starań swoich, a nawet według potrzeby więcéj
mniey poiętnym, zostawiając im tyle czasu, ile
go każdy w szczególności potrzebuie do zrówna-
nia się z innemi bez ich opóźnienia. Aby ka-
żdego postęp mógł bydź nieomylnie i bezstron-
nie w każdén chwili oceniony.

Byłoto zapewne trudne do rozwiązania za-
gadnienie, iak bez znużenia nauczyciela samym
urządzeniem szkoły tego dopełnić w zgiełku, któ-
ry żywość młodego wieku, w każdén cokolwiek
liczniejszén szkole sprawić musi. Jak rozcią-
gnąć tak szczególny dozór i staranie o każdym
uczniu, iakby sam tylko był w szkole, iak u-
trzymać cichość, posłuszeństwo i porządek, i
skrepować że tak powiem żywość i ruchawosć
dziecinną sposobem dla samych dzieci przyie-
mnym, iak ożywiając uhieganie się wzajemne,
i zatrudniając bez ustanku obrządkami, obo-
wiązkami do różnych urzędów przywiązanemi
uczyć i ciągle bawić.

Zaiste starań tak nieprzerwanych i pilnych,
trudno iest spodziewać się i wymagać od ka-
żdego nauczyciela, gdyby mu urządzenie samo
do tego nie pomagało. Zasady Pedagogiczne
na których się wszelkie Metody wspierają, są
wszędzie też same t; i; Aby zwolna postępować

od rzeczy znanych do nie znanych, aby nie czynić drugiego kroku nie umocniwszy się na pierwszym. Aby wzbudzać w dzieciach ciągłą baczność i umysł ich zajmować i rozwiać i t. d. W innych Metodach wszystko to zależy od umiejętności, biegłości i chęci nauczyciela. Lecz wieleż równie biegłych i pilnych znaleźć można? Tu praca nauczycielska jest oszczędzoną, jest on tylko dozorca przepisanego porządku, który sam wszelkie w sobie zamyka odpowiadające tym zasadom przepisy, i wszystkiemu w skutku zadosyć czyni.

Szkołę tę uważać można jak małą Rplą, rządzącą się własnymi prawami; Władze i obowiązki rozdzielone są między wyższych i niższych Urzędników, dopełniających powinności swoich, w czasie i według trybu przepisanego. Nauczyciel jest głową Rządu. Dzieci prowadzą, dozieraia, uczą jedne drugie, według trybu ściśle im wskazanego. Jest to machina raz nakręcona, której Nauczyciel pilnuje tylko obrotu. W nię wszystko jest wyrachowane. Sprężyny ię są w nię samey, i szkoła sama że tak powiem się prowadzi. Ztąd pochodzi, iż szkoła nayliczniejsza nie potrzebuie iak iednego Nauczyciela; co iest razem w mieyscach znaczną a ubogą ludność mających, wielkim na utrzymanie Nauczyciela kosztów oszczędzeniem. (*)

(*) W Londynie znajduia się szkoły mieszczące do 1000 uczniów pod iednym Nauczycielem.

Na czém rzeczywiście zależy?

Wylóźmy nayprzód rys ogólny części z których się ta machina składa, nim weydzieny w opis szczególnych urządzeń.

Trzy są że tak powiem istotne sprężyny, równie konieczne do iey składu.

1mo. Tryb czyli porządek przepisany.

2do. Sposób nauczania dzieci za pomocą tychże samych dzieci.

3tio. Podział każdéy umiejętności na drobne części czyli klasy, od iey początku aż do udoskonalenia. A ztąd wynikająca Promocya uczniów, nie klassami ale osobami, nie w pewnych przepisanych epokach ale w miarę usposobienia każdego.

Pierwsze dwie nowemi są tylko co do użycia istotnego i obszerniejszego iak dotąd były cząstkowo w niektórych innych Metodach. Ostatnia to iest podział każdéy nauki na drobne części czyli wydziały, iest arcy-pożytecznym pomysłem, czyniąc nieiako drobne i łatwe do wstąpienia szczeble, które nikt przeskoczyć nie może nie będąc wprzód dobrze postawionym na każdym stopniu. A przez te przechodzą uczniowie wedle własnych sił spiesznię lub leniwię.

Jest to nowym i ważnym w pedagogice zaprowadzeniem, które obiecuie i w naucę in-

nych niektórych umiętności pożyteczne zastosowania.

Nad każdą z tych trzech części maszyny krótko zastanowić się należy.

T r y b.

Tryb czynienia wszystkiego razem i za danym znakiem, czyli tryb nieiako wojskowy, w którym przepisany jest nie tylko sposób i porządek wszelkich działań, ale postawa, chód, trzymanie się uczniów i wszelkie ich poruszenia; nie jest iak mniemają powierzchownie sądzący dla igraszki i zabawy tylko dzieci. Uważać go potrzeba w bardzo ważnych i istotnych względach.

1mo. Jak sposób wykonania wszystkiego porządnie, z największą szybkością, a przeto z największym ile byź może oszczędzeniem czasu.

2do. Jak środek utrzymania w klubach żywości dziecienny w posłuszeństwie, w cichości i spokojności, sposobem dla młodzi samę przyjemnym i zabawnym.

3tio. Jak sposób najłatwiejszego dozoru wszystkich razem i każdego z osobna.

4to. Jak ćwiczenie baczności i uwagi tak w prowadzących szkołę iak w wykonywających.

5to. Jako bardzo użyteczną od młodości wprawę do porządnego działania.

Kto prowadził cokolwiek liczną szkołę wie dobrze, iak wiele przez nieład i żywość dziecienną czasu się utraca, iak trudny jest dozór każdego z osobna ucznia, iak częstego karania i upominania potrzeba, chcąc utrzymać spokojność, cichość i uwagę. Wymagać od dzieci przymusem i groźbą przez dwie lub trzy godziny zupełny nieruchawości, iestto często w żywych dzieciach chcieć rzeczy niepodobny, im przykrę i nudny a zawsze nie zdrowy.

Lepiý więc aby czyniły poruszenia razem, przez co nie tylko sobie nie przeszkadzią wzajemnie, ale każde działanie ułatwią.

Wiele także zabiera czasu każda czynność, gdy ją Nauczyciel kolejno z każdym uczniem odbywa; która razem za danym znakiem, z prędkością i dokładnością się uskutecznia. Cóż gdy Nauczyciel każdego z osobna uczyć, z nim sylabizować lub czytać zechce, gdy inni roztagonioną mają uwagę, gdy sam ich pisma, ich roboty przegląda, onę poprawia, kilkom tylko kolę zdarzyć się może. Tu nikt zaniedbanym lub opuszczonym nie jest, każdy toż czyni co drugi, a na wszystko sposób, czas i porządek przepisany, i każda chwila jest wyrachowaną.

Dziecię dogadzając swoięy żywości nie czyni przecięz nic, tylko to co potrzeba aby czyniło. Wszedłszy do szkoły, mniema się na obrządku którego ceremonial ię przepisany,

albo raczej co więcej bawi dzieci iak żołnierz na swoiocy powinności, nauka iego iest musztrą a regulamen wszystkie szczegóły urzęda i przepisuie.

Ztąd iak łatwo każdy wniesie, wynika iakty dozór, żaden bowiem w powszechnym poruszeniu, lub spokoyności wszystkich innego poruszenia uczynić lub zostać nieczyunym nie może, aby natychmiast postrzeżonym nie był, zwłaszcza gdy dozór ten rozgałęziony iest, iak w woysku na wyższe i niższe stopnie. Monitor (*) prowadzi i doziera swoią klasę, Monitorowie nauk uczą g. współkollegów. Monitorów tych dozieraia Monitorowie generalni z których ieden stosownie do nauki prowadzi szkołę pod naywyższym dozorem Nauczyciela, są Dozorcy Policyi, Dozorcy dzienni. Ci wszyscy ściśle maią przepisane obowiązki, czas i tryb działania.

Nie można nigdy dosyć zalecić Nauczycielowi aby przestrzegał przepisanego trybu, porządku i komeud tu wyłożonych i nigdy od nich nie odstępował. Naymnieysze wtęy mierze rozwolnienie i niedbałość wprowadzi nie ład i wszystko popsuię. Do takowego zaniedbania i opuszczania się iest u nas nieszczęściem zwy-

(*) Wyrax ten nie Polski, trudno iest wydać właściwym. Można więc poświęcić go tēy Metodzie, wszakże mamy Rektor, Dyrektor, Doktor, Professor etc.

klę skłonność. Nauczyciel z początku gorliwy, a potēm co dzień niedbalszy, pozór tylko zostawia urzędzeń, rzadko zdarzy się widziēc stałą i ściślą dokładność. Nauczyciel więc który niedbale pilnie przepisów, i pozwala aby się szkoła od nich oddalała, natychmiast usunięty być powinien, skoro bowiem raz wywdzie z trybu, trudniēy mu będzie do niego powróciē. Wszakże nie ma on nic do czynienia iak pilnować porządku, który mu umnieysza zatrudnienia. Są Nauczyciele uparci, którzy nie poymuiąc celu zaniedbuią przepisów i po swoiemu działaią. W wyborze więc nauczyciela do prowadzenia tym sposobem szkoły, należy uważać czy iest dokładnym i pilnym i dosyć oświeconym, aby dobrze wchodził w cele tego urzędzenia.

2do. Wzajemne Nauczanie.

Drugą sprężyną tēy machiny, tą która stanowi iey istotną zasadę, iest nauczanie się dzieci wzajemne. Do czego niezbędnie służy tryb poprzedzaiący, iako tēż podzielenie każdēy nauki na drobne oddziały czyli klasy.

Dzieci nie mogłyby z zapewnioną korzyścią uczyć drugie bez stósowney do tego organizacyi, i bez przepisanego im ściśle sposobu uczenia, a który w opisie dalszym urzędzeń wyłuszczoneym będzie, stosownie do każdēy nau-

ki. A tak stają się one nieiako narzędziami uczącymi.

Postrzegamy pospolicie tę własność w dzieciach, iż najszybciej uczą się od swoich rówieśników, i że się wzajemnie naśladowią, daleko łatwiej niż osoby starsze, uczący bowiem kolega dowodzi im nieiako oczywiście, iż to czego uczą, umieć w ich wieku można.

Prawo prowadzenia i uczenia innych, którego każdy celujący i dobrze się sprawujący dostąpić może, zachęca wszystkich, podnosi umysł dziecięcy. Znaki ozdoby do stopni przywiązane więcéj ieszcze podniecają ochotę. Jest to nagroda pilności i pracy, których skutków zaraz uczniowie doznają. Nauczanie innych jest i dla samych uczących użyteczne. Tak uczniowie klas wyższych przypominają sobie pierwsze zasady i coraz mocniej się w nich utwierdzają.

Tym sposobem dzieci dzielą pracę nauczyciela, tym użyteczniej że ich zatrudnienie i baczność na kilku tylko współ-uczniów jest zwrócona,

Lubo Nauczyciel zwykle wybiera na Monitorów najlepszych uczniów, klas najwyższych, przecież każdy uczeń klasy jednym stopniem wyższej, może być w potrzebie Monitorem klasy poprzedzającej, udziela bowiem tego mniej umięcym co sam już dobrze u-

mie. Lecz Monitor nie uczy sposobem iak zwykle: ucząc i opowiadając. Nie poprawia przy czytaniu sam błędów, czeka aż który z uczniów poprawi drugiego. Dzieci same między sobą się poprawiają i o pierwszeństwo walczą, iestto gra między niemi. Monitor iest przytomny tylko, aby się pytał i wtenczas dopiero nauczył, kiedy nikt nie wie.

Monitorowie z urzędu czyli ci co siedzą w ławkach z dziećmi, co prowadzą każdy klasę swoją i co przy nauce pisania dyktują, nazywają się Monitorowie zwyczajni, innych nauczyciel mianuje do nauki czytania po iednym do góru uczniów, innych do arytmetyki, z tych któryją lepijéj posiadają. Nauczyciel ich wybiera i zmienia iak mu się zdaie.

Zmienia także od czasu do czasu Monitorów zwyczajnych za innych ukształconych, a żeby dawni powracali do swojej wyższej klasy i dalej postępowali. Gdy uczniowie czytają, monitorowie zwyczajni idą do własnej wyższej klasy na czytanie.

Uczniowie podobnie zmieniają się. Uczeń np. czytania 8mej klasy, idzie do 3 lub 4tej na arytmetykę, iezeli idy wyżej nie posiada.

Przy zakładaniu szkoły usposobiwszy wprzód kilku uczniów na monitorów, lub przybrawszy z innéj szkoły, już ci wciąż sposobić będą na miejsca swoje.

3tio. Podział na Klasy.

Do wzajemnego uczenia, potrzebny jest ten każdej nauki na drobne części podział: Dziecię bowiem uczące w iednej klassie ma swoje małe zakreszenie, pewny szczupły udział, którego zawsze naucza i którego nie przechodzi. Postępuje nauka w następującej klassie, ale w równie drobnym zakresie, i tak kolejno małe te szczeble a przeto tym łatwiejsze do wstąpienia prowadzą tym pewniey i gruntowniey do naywyższego.

Wydział ten nauki każdej klassie ciągle się powtarza, są to kręgi które się zawsze krążą a uczniowie przez nie coraz wyżey przechodzić muszą.

Układ ten wcale nowy, ma nieocenione korzyści i dogodności. W szkołach zwyczajnych nauka całą klassą coraz daléj postępuje, uczniowie za nią zdążają, opóźniający się lub tępo poymniący iak może za innemi pośpiesza, dogania lub zostaje. Nikt w ciągu roku przybywać do szkół nie może, gdy iaż nauka daleko jest posunięta, cofać się bowiem dla przybywającego nie będzie. W pewnych więc tylko epokach uczniowie przyjmowani być mogą. W iednym czasie kończą klassę, w iednym do następnuy posuwani bywają. — Tu każdego dnia w roku uczeń przybywający zaczynać może, lub

znaydzie stopień sobie właściwy. Z tego cośmy powiedzieli wynikać musi w szkołach zwyczajnym trybem urządzonych, wielka przy końcu roku między uczniami w usposobieniu różnica, lekkie opuszczenie, nie iednakowa pojętność, słabość kilko-dniowa, mnieysza uwaga, zaniedbanie w wielkiéy mnogosci, tę różnicę sprawiać musi, i tyle jest prawie stopni rozmaitych korzyści ile jest uczniów. — Ci iezeli postępują do klass wyższych, słabość w niektórych częściach przeszkadzać może do dalszych postępów; iezeli zostają dla wzmocnienia się; poświęcić temu muszą rok lub przyuaymniey pół roku ze stratą czasu do dalszych kroków.

Ta wada jest niezaprzeczoną ale nieuchronną: Jak więc znaczne udoskonalenie w sposobie prowadzenia szkoły, iak wielką korzyć wystawia ten układ, który téy wady unika i onéy tak dokładnie zarządza. Tu bowiem wszyscy muszą być równo usposobieni, lecz tylko w nierównym czasie. Uczeń bawi ua iednym stopniu póki się na nim nie umocni, śpieszyć się za innemi nie ma potrzeby, idzie swoim krokiem i siłą, nie goni i nie czeka na nikogo. Leniwy postęp, słabe usposobienie, nie będzie winą sposobu uczenia, lub zbyt spieszego, lub nie stósownego do iego pojęcia, lecz chyba winą samego przyrodzenia, dziecię nauczy się tyle i w takim czasie w iakim mu własna zdolność

pozwoli. Ten sposób stać się nieiako dokładnym oznaczeniem miary różnej pojętności i dowcipu w dziejach, gdy też samą drogą w krótszych lub dłuższych czasach przechodzą.

Zastósowanie tego układu do nauki niektórych wyższych umiętności, może się stać korzystnym: W szkołach płeć żeńskię tym sposobem urządzonych, uczą robót kobiecych. Dają się w niektórych rysunki. We Francyi z pożytkiem użyto tego sposobu do nauki grammatyki i ięzyków starożytnych, uczybny można Jeografii, Historii, Chronologii, Historii naturalnę, Technologii etc. podzieliwszy każdą umiętność na właściwe ięć stopnie i części. — Nauki tylko wymagające własnego tworzenia, dochodzenia i geniuszu, uczone tak bydź nie mogą.

Do tego co się dotąd względem zalet tęj metody mówiło, dodać należy ochotę, z którą dzieci iak na zabawę przybywają do szkoły. Cóż bowiem innego czyni dzieciom przykrą i nie miłą naukę i szkołę, iężeli nie nudy których w nięj doznają, iężeli nie smutne i ponure słęzenie, zmuszona uwaga na rzeczy, do których myśl ich nie jest zdolny, a szczególnię nieprzerwane na iednym miejscu siedzenie. Tu je bawi tryb wojskowy, poruszenia, odmiany, wypadki promocyi urzędów, różne powinności, ożywia ubieganie się wzajemne, zachęcają nad-
gro-

grody. Uczniowie całkowiecie zajęci na chwilę bez czynnie siedzięć, czasem zasypiać nie mogą lub iakowe mieć roztargnienia, przymuszeni dawać nastawiczną bacznosc na komendę i na to co im jest poleczone.

Jestto zaiste wielkim celem wychowania, aby dziecię uauczyło się bydź całkowiecie oddanym temu co czyni. Są przymioty, które nie przepisami ale czynami i nalogiem się nabywają. W tęj szkole porządek, kolęj działań, bacznosc na najmnieysze przepisy zatrudniaią bezustannie; a kto w szkole przywył do porządku, do dokładnego wykonywania poleconych zatrudnień, do ścisłego posłuszeństwa ustawom i naydrobnieyszym, do żywęj i namysłnęj czynności, do przywoitęgo sprawowania się, do uwagi i bacznosci, do uczestnictwa pracy innych i regularności we wszystkich działaniu i zatrudnieniach, temu stają się zwolnia wiele przymiotów naturą; które w następnym biegu życia wielkię są wagi. W tęj szkole uczą się młodzi w skutku zachowania tego ważnego prawidła. *Czyn co czynisz.* Uważano zatem na pochwałę tęj metody, iż uczniowie wychodzący do kunsztów i rzemiosł są bacznemi, oddającemi się robocie im zleconęj z szczerą pilnością i usilnością.

Gdy szkoła ta jest elementarną dla dzieci poczynających, ogranicza się nauką czytania,

pisania, rachunków, religii i obyczajów, zdania i prawdy religijne, obyczajowe, oprócz osobnych przepisów i nauki miesza się do nauki czytania i pisania. Tabelle bowiem do tych użyte, są zbiorem krótkich przysłówiów, zdań i przepisów, które dzieci przez samo powtarzanie w pamięci zatrzymują. Co do religii oprócz przepisów które ją wpaiają w skutku w umyśle dziecinne, oprócz nauki katechizmu rozłożony na klasy, kapłan miejscowy przemawiać powinien do serc dziecinnych razem wszystkich lub podzielonych według wieku na oddziały i przygotowywać w pewnych epokach mających przystąpić do spowiedzi i komunii.

Oprócz tych nauk, przydać może kto chce iaką mu się potrzebną być zdaie: Historią np: Naturalną lub Narodową, a to w pewnych dniach na to oznaczonych.

Nauczyciel także w czasie zatrudnień klas innych przywołaie do katedry swojej uczniów dawniejszych, klasy 8męj i 7męj i onym dawać winien iaką naukę lub mieć poufale rozmowy, dla rozwinięcia ich wyobrażeń o wiadomościach potrzebnych zwłaszcza włóścianom lub rzemieślnikom, iakoto: o moralności właściwy ich stanowi, o sposobie zachowania zdrowia, o Technologii, o związku rolnictwa z handlem, rzemiosłami, o ustawach i prawach etc.

Szkola ta jest razem szkołą oszczędztwa i czystości. Przepisy w tym względzie niżej się wyrażą.

Przystąpiemy już do opisu urzędzeń. Nim zaś się powie o każdéj w szczególności nauce, o rozkładzie czasu, o prowadzeniu szkoły, o karności, policji i rozmaitych ustawach; mówić najprzód należy o przygotowaniu miejsca, narzędziach i sprzętach potrzebnych.

Urządzenia i Przepisy uczenia w Szkole Metody zwanéj Lankastra.

MIEYSCE.

1mo. Sala powinna być czysta, widna i wesola. Dobrze jest jeżeli z dwóch stron okna mieć może. Obszerność stosowna będzie do liczby, dla której się szkoła zakłada. — Kształt iéy najstosowniejszy jest równoległocianu podłużnego, a to z przyczyny, iż twarze koniecznie widną stronę obrócone być muszą (*).

(*) Ktoby nową salę stawiał, znajdzie tu miarę np. na 100 uczniów ławek 10 po 10 w iednéj; sala mieć będzie długości łokci najmniej 18. — Na więcéj to jest na każdą ławkę przyda się łokci 1. calów 7. Przecież mogą być ławki mieszczące uczniów 15 do 20. a w ten czas na iednym końcu ławki jest Monitor, a na drugim zastępea dla przedszego przezierania i poprawiania przy pisaniu. Długość ławki na 10 uczniów łokci 6½.

Nowo stawiający salę powinien uważać aby była dość wysoka dla zdrowego powietrza, które przy znaczney liczbie dzieci łatwo się psunie.

2do. Ławki umieszczone są na środku sali, rzędem jedna za drugą. Niedochodzą do ścian. Przejście z boków i z tyłu na około ławek między ścianą i ławkami, szeroko byź ma na łokci przynajmnię dwa, tak dla stawiania uczniów przy półkolach, iak dla ich obrotów. Ze strony katedry Nauczyciela ta szerokość powinna mieć łokci 3.

Dla pierwszey, a iezeli kto chce i dla drugiey klasy ławki mają byź małemi lisztelkami opatrzone; tu bowiem dzieci na piasku pisać się uczą.

Ławki tak do pisania iak do siedzenia powinny być nieruchome, w ziemi dobrze umocowane, na cał nachylone do pisania, oprócz pierwszych gdzie iest piasek. (*)

(*) Aby ławki były wygodne nie zabierające zbyt wiele miejsca, lub zbyt szcuple dać się miara. Stół bo tak ławkę do pisania nazywać będą mieć ma szerokości całów 9.—Oddział między nią a ławką cał: 4. Ławka do siedzenia cał: 8.—Oddział od następniego stołu cał: 10.—Tak stół i ławka z przedziałami zajmować tylko powinny całów 31.—Wysokość stołu pierwszey klasy cał: 18. Następne coraz wyższe całem lub pół całem byź mają.

3tio. Mieysce dla Nauczyciela. Katedra czyli biuro nauczycielskie iest przy ścianie, do któręy wszystkie twarze są obrócone. Podłoga w tym mieyscu wciąź ściany może byź wyniesiona na 2 lub 3 schody, a przynajmnię samo mieysce Nauczyciela katedry aby całą szkołę dobrze z góry mógł widziēć.

4to. Telegrafy. Drążki wysokie na łokci 3 od ziemi z tabliczką małą i wąską na wierzchu, na któręy z iednęy strony iest numer klasy obrócony ku nauczycielowi a na drugiey litery EX *expedita*. Te Telegrafy stoią przy Monitorze na boku ławki i oznaczają klasy osadzone lub w dziurach zrobionych w ławkach lub w kołkach żelaznych aby się mogły obracać.

Gdy klasy składają się z iednęy ławki, przy każdęy stoi telegraf, lecz gdy szkoła iest liczną i kilka ławek składa iedną klasę, Telegraf stoi przy ostatnięy ławce klasy i w tēy siedzi Monitor, w innych Monitorowie pomocni. Wtedy przy ławkach innych przybite są przy końcu każdęy, na mieysce Telegrafa:

5to *Deszczulki* wychodzące nad ławkę łok: 1½ są to lisztelki szerokie na całów 4. Na tych wiszą tablice do pisania i arytmetyki obrócone ku uczniom a z drugiey strony, ta-

blizki karne z różnemi napisami iako to: *niespokoiny, gaduła, kłóliwy, nieochędożny, nieuważny*, te na plecach przewiniącym zawieszane bywają. Gdzie klasę składa jedna ławka można to wszystko wieszac na telegrafie.

6to, *Półkola*. Są to pręty żelazne lub drewniane obręcze, mocne w półkola zagięte, do ścian szkoły na zawiasach przymocowane, tak aby mogły byc podnoszone i do ścian klamką przytrzymane lub opuszczane dosyć obszerne aby gciu uczniów przy iednym stanoło a Monitor w środku półkola. Gdzieby sprawienie takowych obręczów żelaznych za drogie lub za trudne się zdawało, można na podłodze oznaczyć rysem takowe półkola, przy którychby gciu uczniów stanąć mogło. Lecz te półkola żelazne ściślejszy między dziećmi utrzymują porządek.

Na ścianie przy tych półkolach iest napis klass, dla których służą, tudzież

7mo, *Tabelle do czytania* przeznaczone każdéy klassie w pewnéy liczbie, są one drukowane. Podkleione byc powinny tegim papierem, lub przykleione na teksturze, lub na tablicach drewnianych. Wiszą na okolo sąli przy każdéy klassie iéy służące. Porzą-

dnie okleione kształtnie ubierają szkolne ściany. Do pisania zaś służą:

8vo. *Tabliczki kamienne* z ołówkami. Uczniowie pierwszéy klasy kryślą palcem na piasku (iako wyżej). Drugiéy jeżeli kto chce aby nieczynić kosztu na tabliczki, mogą także kreślić ale nie palcem lecz skazówką lub piórem nietemperowanym. — Od 3ciéy klasy do 7méy inclusive piszą na tych tabliczkach kamiennych (ardoise). 8ma klasa używa czasem papieru i piór, kałamarz są w ławkę wpuszczone i umocowane ieden na trzech. — Tabliczki mogą byc mniejsze dla klass niższych a nieco większe dla wyższych. — Kupiący te tabliczki powinien się opatrzyć razem w zapas ołówków z tegoż kamienia.

9no. *Tablice do dyktowania*, z nich Monitorowie dyktują przy nauce pisania, iako się niżej powie. Nauczyciel ie napisze łatwym sposobem wedle prawideł niżej opisanych. Podkleione także byc powinny, i wiszą na deszczulkach (iako wyżej) lub na telegrafach.

10mo. *Wzory Kaligraficzne*. Te służą tylko 7méy i 8méy klassie i leżą na stole przed uczniami. (*)

(*) Wzorów takowych dostanie po gr: 6. na podleyszym a po 12 na lepszym papierze wszkole gtucho.

1170. *Wskazówki* czyli lasecki łokciowe służące Monitorom do wskazywania przy czytaniu u półkolów. Wiszą na gwoździkach przy katedrze Nauczyciela, mogą być ozdobione, aby je dzieci szanowały i nie łamały.

1200. *Znaczki Urzędowe*. Są medale z blaszek na wstążeczkach różnego koloru, z białej blachy dla Monitorów, z żółtej dla Monitorów generalnych, z teyże dla dozorców Policji, a ołowiane, żelazne lub z textury dla pierwszych uczniów przy półkolach (iaki niżey) z napisem *1170*. Na znaczkach Monitorów może być wybity numer klasy której przodkują.

1300. *Bilety nadgrad*. Ta Metoda więcy zakłada sobie w nadgradach iaki w karach. — W szkołach założonych dla sierot lub rodziców bardzo ubogich, fundusz niewielki bywa wyznaczony na nadgrady pieniężne, a ten rozrządzony jest następującym sposobem: Nauczyciel ma bilety stepowane lub drukowane, wartości od $\frac{1}{15}$ grosza do 10ciu groszy. I te według ilości postanowioney rozdaie co dzień przy końcu godzin szkolnych Monitorom więcy lepięcy uczącym, Monitorom gener: uczniom promo-

nionych, porożcinane być mogą według linii oznaczonych i przyklejane na teksturze.

cyą odbierającym i uczniom *1170* przy półkolach. Te co tydzień w sobotę obrachowane wypłacane bywają. Dzieci odnosić je powinni rodzicom lub opiekunom iaki zarobek swojej pracy.

Lecz że fundusz takowy nie wszędzie być może, że w szkołach majątniejszych dzieci, nie jest użytecznym: Bilety te w pewney liczbie zebrane dawaćby mogły prawo majątniejszym do pochwały, do nadgrady na examinie publicznym, do daru od rodziców, a ubogim do opatrzienia w odzieży, obuwiu it. d. Jednak zawsze Monitorom ubogim a ciągle pracującym nadgrad obmyślona być powinna.

14. *Krucyfix* lub obraz nad katedrą Nauczyciela być powinien.
15. *Zegar* bardzo użyteczny a ledwo nie konieczny jest potrzebny. Nauczyciel przynajmniej swój mieć powinien, wszystkie bowiem nauki i działania na minuty są wyrachowane.
16. *Dzwonek* mały na stoliku Nauczyciela, tym bowiem on prowadzi szkołę. — Wiele rozkazów nie mową lecz dzwonięciem się odbywa.

Przepis bardzo ważny i wiele służący do porządku i regularności szkoły, jest: aby weyście uczniów do szkoły za ich otwarciem

razem się uskuteczniało, za danym znakiem. Kiedy dzieci mogą wchodzić bez potrzeby do szkoły, kiedy się tam zbierają przed ię zaczęciem, kiedy tam mogą swawolić, psuć sprzęty, przewracać co jest urządzone i porządnie dla nich co dzień przygotowane; Szkoła nie może być ani porządną ani ochędozną, tracą uszanowanie które mieć mają dla tego miejsca. — Szkoła powinna być od nich uważana jak świątynia, do której z uszanowaniem i uroczyscie wszedłszy już się na powinności swojej być czują. Wypada więc koniecznie wyznaczyć iakowe miejsce przed szkołą gdzieby się dzieci schodzili, i tam odbyły pierwszą przed Monitorami rewizją ochędoźstwa (jak niżej). W lecie lub w mnię zimne czasy zbierać się będą w cieniu, w ogrodzie, pod wystawą w sieni, lub na kurytarzu; w zimie w tęgie mrozy, sień ogrzana lub izba iakowa cokolwiek ciepła służyć do tego może. W Anglii i we Francyi ta izba służy także dla dzieci które dla odległości mieszkania tam się zatrzymują, nie powracając do domu aż po południowę naukę, tam sobie przynoszą żywność i tymczasowie się posilają.

Porządek Dzienny,

Umyśliliśmy w opisanu sposobu dawania każdej nauki, iść porządkiem dziennym i iakoby prowadzić wraz z czytelnikiem szkołę od wycięcia do wycięcia uczniów. Tym sposobem wszytkie działania, nauki przypadające w swojej kolei w szczegółach opisane będą, i nauczyciel w jednym nieiako obrazie wystawione mieć będzie kolę, porządek, tryb, sposób uczenia, wszelkie ustawy i obowiązki przepisane urzędnikom.

87

Chcemy nie opuścić co tylko użytecznego dla wiadomości być sądziemy, a jeżeli komu zdawać się będą szczegóły zbyt drobnymi, niech pomni iż to pismo nie ma na celu jak tylko pożytek i naydokładniejszą nauczycielom instrukcją; Iż w wychowaniu młodzi naydrobniejsze na pozor ustawy i obrządki ważne mają skutki, i że nic w tęg mierze mnię ważnego nie jest,

Posiedzenia Szkolne,

Dzienna nauka (jak zwykle) dzieli się na dwa posiedzenia: ranne i po południowe. *Ranne* zaczyna się o godz. 9tę trwa do 12stę. *Południowe* od 2gię do 4tę w zimie, a do 5tę w lecie. (*)

Za uderzeniem dzwonka szkolnego o pół do 9tę, Monitor gener: Monitorowie, zwyczajni

(*) 9ta godzina, zdaje się naydogodniejszą dla dzieci młodych, zwłaszcza odlegle mieszkających, tym więcej tam, gdzie Msza studencka poprzedza naukę.

klass i Dozorca Policyi z dwoma codziennie koleją do porządku wyznaczonemi uczniami, znaydować się już powinni dla przygotowania wszystkiego w szkole.

Monitor Gny przeziara tabelle z kolei przypadające, te zmienia gdy trzeba, Monitorowie temperaturę przytarte ołówki. — Dozorca Policyi z dwoma uczniami co dzień kolejno do porządku wyznaczonemi, oczyszczają szkołę, otwierają okna w lecie dla przewietrzenia, okurzają katedrę i ławki. W zimie lub jesieni kadzą iąłowcem, albo porzucają po podłodze świeżęj chojny albo tataraku. Zaniatanie bowiem odbywa się codziem po południowym posiedzeniu w wieczór aby rano wilgoci lub kurzawy nie sprawiać. Monitor Gny powinien umieć nakręcić i naregulować zegar szkolny. — Te powinności zatrudniają, bawią dzieci i uczą porządku.

Uczniowie tém czasem zbierają się w miejscu wyznaczonym na kwadrans przed głą, stają w porządku, a Monitorowie wyszedłszy do nich czynią rewizyą; oglądają twarze, ręce, czy są umyć i zaczesani, czy suknie ich wychędożone, naprawione, obuwie czyste, do otarcia nóg jest piasek i maty, aby nie błocić szkoły (*).

(*) Przed każdymi wielkimi świętami i przed examinem podłoga i ławki wymyte być powinny.

O gtey Szkoła się otwiera.

Za dzwonkiem Nauczyciela z katedry, wchodzi uczniowie w cichości porządkiem klass po jednemu po dwóch lub po trzech jeżeli szkoła liczna.

Monitorowie na czele własny klassy mając rękę położoną na ramieniu pierwszego ucznia. Krok jednostayny, ręce w tył.

Dla uniknienia nieporządku i miejsca w złożeniu czapek lub kapeluszków, i wzięcia ich wychodząc; na tasiemkach czarnych pod brodą założonych zrucają je w tył za siebie (*).

Cały szereg uczniów tak obchodzi ławki w koło aby pierwsza klasa znalazła się przy swojej ławce, a inne za nią na około sali. *Tabella tu przyłączona okaże niektóre wzory.*

Moni: Gen Stóy.

Na te słowo Monitorowie zwyczajni opuszczając uczniów wstępują nogami na ławki swoje do siedzenia, trzymając się ręką swoich telegrafów, dla widzenia z góry wstępujących.

M: G: Wchodcie.

Uczniowie wchodzi krokiem jednostaynym wprzeyscia między ławkami.

(*) Dobrze jest dla porządku kiedy dzieci mogą mieć ubiór jednakowy, Sukienny w zhuie, płcienny w lewie.

M: G: *Front.*

Nauczyciel dzwoni.

Nau: *Do Modlitwy.*

Uczniowie składają ręce, klękają lub kolana wspierają iak do klęczenia o ławkę do siedzenia, oczy mając podniesione na krucifix lub obraz przed sobą.

Moni: Gny.

Stoiąc obok katedry Nauczyciela mówi głośno, powoli i wyraźnie pacierz lub krótką modlitwę, uczniowie wyraźnie za nim powtarzają. Zwyczajna modlitwa jest prozbą aby z nauki którą odbierać mają korzystali, na dobro w tym i przyszłym życiu. Za Oyczyznę, Króla i Dobrodzieiów. — Wszczególnym przypadku, modlitwy są do okoliczności np: w czasie grożący klęski, w czasie wojny, o deszcz, pogodę, za zmarłego fundatora, krótkie bydź powinny. — We Francyi i w Niemczech dzieci pieśń krótką śpiewają.

Po modlitwie za dzwonkiem Nauczyciela powstają, a Monitorowie wychodzą każdy po rejestr uczniów swoich zawieszony na ścianie na przeciwko ławki. Do tego rejestru przywiązany jest ołówek. — Stoiąc obok ławki na krok przed uczniami czyta każdy imiona swoich, i znaczy przytomnych w kratkach; kryska pio-

nowa I. znaczy przytomność rano. Podłużną zaś np. — po południową, tak przytomność na 2ch posiedzeniach czyni † Nie przytomnych miejsce próżne zostaje.

Dozorca idąc obok ławek odbiera te rejestra i odnosi Nauczycielowi, który zaciąga je w rejestr sam lub z pomocą dozorców, ci odnoszą je potym i zawieszają.

Późno przybywający jeżeli się nie usprawiedliwią, skazani bywają na karę próżnowania, i stoją przy ścianie do końca posiedzenia, zapisani są i tracą przy porachunku bilet; nie przytomny na całym posiedzeniu bez dowodny przyczyny, odesłani są do rodziców lub opiekunów po zaświadczenie lub napomnienie. — Wydają się miesięczne bilety pilności tym którzy żadnego posiedzenia w miesiącu nie opuścili.

Po sprawdzeniu przytomności (iak wyżey) Monitorowie wymieniają imiennie nieprzytomnych i nie ochędożnych, krótko słowem *nie myty, nie czesany, nie porządny*. Oskarżeni natychmiast nie mówiąc wychodzą z ławek aby nie zabierali czasu, szkoła dalej idzie. — Dozorca lub sam Nauczyciel przekonywa się czy oskarżenie sprawiedliwe, jeżeli tak, każe się umyć, w wodzie zawsze na to przygotowaney, nie szczesanego ieden z uczniów od policyi dzienney czesze publicznie. Często wykraczający no-

si tablicę *nieochędożny* przez całe posiedzenie lub odesłany bywa do domu. Tym czasem skoro oskarżeni wyйдą z ławek.

M. G. *Wstąpcie.*

Uczniowie prawą rękę kładą na stole (*) razem, aby iedno uderzenie słychać było, a prawą nogą przestępują przez ławkę.

M. G. *Do ławek.*

Przekładają drugą nogę i siadają każdy przy swojej tabliczce na stole leżący.

Posiedzenie każde zaczyna się zwykle od nauki pisania.

Gdy uczniowie już siedzą.

MG. *Ręce na kolana.*

Monitorowie z szafy powszechny albo z szufadek osobnych, które mają przy swoich ławkach, dobywają ołówków i one rozdają uczniom.

MG. *Ręce na stół.*

Uderzenie razem powinno być słyszane.

MG. *Zmażcie — Tabliczki.*

Na słowo *zmażcie*: lewą ręką przytrzymują tabliczki a prawą do ust przykładają.

Na

(*) Ławkę do pisania nazywać będą stołem, dla różnicy od ławki do siedzenia.

Na słowo *Tabliczki*: spuszczaią prawą rękę i tabliczki wycierają.

MG. *Pokażcie — Tabliczki.*

Na słowo *pokażcie*: Dzieci krzyżują ręce biorąc prawą ręką lewy róg z góry tabliczki, a a lewą prawy.

Na słowo *Tabliczki*: wykręcaią na powrót ręce nie puszczaiąc tabliczki, i trzymają je podniesione.

MG. *Monitorowie obaczcie.*

Każdy Monitor jeżeli jest kilka ławek do jego Klasy należących zwiedza najprzód tabliczki swoich Monitorów pomocnych, potem uczniów swojej ławki, — Pomocni swojej. Pilnie aby były dobrze wychędożone. — Na głos dzwónka powracają na miejsce.

MG. *Spuście — Tabliczki.*

Na słowo *spuście*: zniżają tabliczki na po-dłożony wielki palec.

Na słowo *Tabliczki* przycisnawszy tabliczki wysuwają palec co ieden głos wydać powinno.

MG. *Pokażcie — Ołówki.*

Uczniowie biorą ołówki i podnoszą w górę rękę.

MG. Złóćcie.

Spuszczają.

Nauczyciel dzwoni.

NAUKA PISANIA.

MG. Bacność — Ósma klasa zaczyna.

Monitor 8miej klasy z Tablicy zawieszony obok siebie na Deszczuńce (iaki wyżey) lub na Telegrafie, dyktuje, albo jedno słowo pięć sylabowe np. *niebepieczestwo*, albo dwa lub trzy; pięć tylko sylab zamykające: np. *Bóg litościwy*, albo *Bóg kocha dobrych*, czyta i sylabizuje następującym sposobem:

Bóg litościwy: B, ó, g, Bóg. — l, i, li-t, o, to-ś, c, i, ści-w, y, wy—litościwy. *Piszcie.*

Skończył sylabizować i wyrzekł słowo *piszcie*, natychmiast Monitor 7miej klasy nie czekając aż uczniowie 8miej klasy napiszą, dyktuje swojej klasie słowo lub dwa z 3ch lub 4ch sylab złożone, np: kochaj bliźnich, k, o ko c, h, a, y, chay etc. *piszcie.*

Po nim Mon: 6tej klas: dyktuje słowo z 2ch lub 3ch sylab np: Oczyzna.

M: 5tej kl: dyktuje słowo z 2ch sylab np. Cnota.

M: 4tej kl: — — z 1ej sylla: np: Król.

M: 3ej kl: — sylla: z 3ch liter np. b, r, a, bra.

M: 2ej kl: — sylla: z 2ch liter np: m, y, my.

a to z tablic na każdą klasę stosownie wypisanych.

Gdy ten ostatni skończy 8my znowu zaczyna. Ta kolę bez przerwy powtarza się do sześciu razy. — Po skończeniu Monitorowie odwracają swoje telegrafy ku Nauczycielowi stronę EX. co oznacza iż klasa już ukończyła kolę 6ciu razy pisania.

M. G. Zadzwoń.

Uczniowie kładą ręce na kolana.

M. G. Ręce na stół.

Pokażcie tabliczki. } iaki wyżey
Monitor: obaczcie. }

Monitorowie przechodzą i poprawiają co źle napisane. (*)

M. G. Połóżcie—Tabliczki.

Zmażcie. etc. iaki wyżey.

Na nowo M. G. Ósma klasa zaczyna i t. d.

NB. To pierwsze pisanie trwa tylko minut 15.

Ostrzedz potrzeba iż Monitor iwszej klasy nie pilnuje tej kolę, i nie czeka aż na jego klasę przyydzie dyktować, lecz wskazawszy u-

(*) Zwyczaj jest iż uczniowie po dwóch z wyższych klas przynoszą swoje tabliczki gościom, aby powiedzieli kto lepiej napisał.

czniom literę na tablicy przed niemi stojący, gdy ci wykreślą na piasku, poprawia, każe ręce *na kolana* i zacierą piasek, ciągnąc wzdłuż ławki umyślnie na to zrobione i do szuflady wchodzące drewno, i zaraz wskazuje drugą literę, zawsze wprzód ją wymówiwszy.

Tablette te do dyktowania stosowne do każdej klasy, Nauczyciel (iako się wyżej rzekło) łatwo wypisze, nimby mogły być z czasem wydrukowane. Przygotowawszy bowiem kilka tabel na każdą klasę, co jest łatwo zwłaszcza na pierwsze 4 klasy, bo tylko sylaby z 2ch, z 3ch, z 4ch liter złożone i słowa jedno-sylabne, na drugie 4ry klasy krótkie zdania, nim te przejdą dzieci, tym czasem inne pisać będzie, a zrobiwszy pewny zapas i porządnie je podkleiwszy zmieniać każe. Użyć może w braku, tabel przeznaczonych do czytania.

Po tym pierwszym pisaniu uczniowie idą do czytania.

NAWA CZYTANIA.

Jeżeli Nauczyciel ma dosyć liczną szkołę, a przynajmniej klasy 8mą, 7mą dosyć napełnione, innych Monitorów do czytania wyznacza, aby zwyczajni powracali do klasy swojej dla własnej nauki. Ta zmiana zawsze dzieć się powinna, skoro dosyć jest uczniów w wyższych

klassach, z 6tą także brać może do uczenia 1wszój i 2giój klasy. — Wyznacza ich po iednym do 9ciu uczniów. — Monitor Gene: wraca do 8mój a na jego miejsce następuje Mon: Ge: czytania. — Ci wszyscy po skończonój nauce wracają do klasy własnej a Monitorowie zwyczajni do klass które prowadzą. To się dzieje trybem następującym:

M. G. (pisania) *Monitoro: odmieńcie się.*

Natychmiast sam ustępuje miejsca Monit: Gen: czytania. — Monit: zwyc: wychodzą z klass którym przewodniczą i biorą miejsca swoje w klassie 8. lub 7. etc.

Nowy M. G.

Monitorowie czytania — z ławek.

Na słowo *czytania* wyznaczeni prawą rękę opierają o stół sąsiedzki w tyle, a lewą o swój. Na słowo *z ławek* podnoszą się i nogi przez ławkę przekładają.

M. G. *Idźcie.*

Idą do katedry Nauczyciela porządkiem po skazówki, a razem po znaczki pierwszych uczniów, wracając każdy staie przy ścianie na prost ławki którą ma prowadzić.

M. G. *Wystap z ławek.*

Dzieci wychodzą z ławek sposobem iak wyży Monitorowie.

M. G. *Marsz.*

Dzieci idą, Monitor każdy staie na czele swego wydziału geiu i prowadzi do półkola, przy którym są tablice stósowne do klasy.

OPIS TABLIC.

Tablic całą naukę czytania obeymujących iest 48. rozdzielonych na klass 7. iak następuje:
Kl. 1wsza Ma tablic 5, zamykających litery wielkie i małe pisane i drukowane, samogłoski i spółgłoski.

Kl. 2ga. Tabel 6. wszelkie kombinacye 2ch liter.

Kl. 3cia. Tabel 6. kombinacyą 3ch liter.

Kl. 4ta Tabel 6. kombinacye 4ch, 5. 6. liter i słowa iedno-sylabowe.

Kl. 5ta. Tablic 7, (tu zaczynaią czytać) krótkie zdania i przysłowia, sylaby rozdzielone.

Kl. 6ta. Tabel 8. dalszy ciąg zdań i przysłówów religijnych i moralnych. Sylaby nierozdzielone.

Kl. 7ma. Tabel 10. wyiątki z nowego i starego testamentu.

Kl. 8ma. Czyta na książkach i rękopismach.

Przestroga.

Monitor nie bawi się nad iedną tabellą iak dni 3. naywięcý 4. gdy wszystkie przeydzie powraca do pierwszý. — Wskazuie nayprzód sylaby koleyno a potym wyrzywkiem.

Tryb dalszy.

Monitorowie przybywszy z uczniami do półkolów te od ściany odpinaią, spuszczaią, ustawiaią, uczniów w koło a sami wszedłszy w środek czekaią znaku zaczczenia.

M: G: Daie znak dzwonkiem.

PRZEPISY UCZENIA.

Dwoiakim się sposobem naucza, czyli dwa są ćwiczenia.

Cwiczenie 1wsze.

Monitor wskazuie ucznia, lub mianuie go słowem 1wszy, 2gi, 3ty. Wskazuie wraz literę syllabę lub słowo it. d. stosownie do klasy.

Jeżeli się uczeń zapytany myli, Monitor nie poprawia lecz mówi: *Następujący*, póki się nie znajdzie ten co poprawi. — Poprawujący bierze miejsce wyższe poprawionemu. — Naywyższe czyli pierwsze miejsce iest na prawey ręce Monitora obróconego do ściany.

Poprawieni powtarzają rzecz poprawioną jeden po drugim.

Jeżeli żaden z uczniów dobrze nie powiedział poprawia pierwszy, jeżeli i ten dobrze nie wie, dopiero Monitor naucza i każe powtórzyć.

Jeżeli uczeń najwyższy stojący myli się, traci miejsce a Monitor odejmuje mu znaczek i daie poprawiającemu.

Nie sama pobudka do wzajemnego ubiegania się i do bacności, jest tego przepisu celem, jest to razem środek poznania postępu każdego ucznia. Ten któremu przez wszystkie tabelle nikt już miejsca pierwszego wzięść nie może, umie zapewne to czego się w téj klasie nauczyć może. Jest to pewny examen i dowód najlepszy i bezstronny wyższości, bo dzieci się pilnują i krzywdy sobie czynić nie dozwolą. — Bez téj miejsc zmiany trudnoby było wiedzieć nauczycielowi kto jest więcej usposobiony.

Ucznia który przez pewien czas ciągle zachowuje znaczek pierwszeństwa, Nauczyciel krótko wyexaminowawszy z różnych tabel, posuwa do wyższej klasy. — Przy końcu posiedzenia ogłasza promocyą i daie uczniowi bilet promocyi (*).

(*) Bywała promocye nagła. — Nauczyciel dostrzegłszy np: w klasie wyższej ucznia nieożywionego chęcią niedbałego lub nieuważnego, przyprowadza z niż

Cwiczenie 2gie.

To ćwiczenie odbywa się następującym sposobem: zacząwszy od 2giej klasy.

Za dzwonkiem Nauczyciela.

Monitor każdy zdejmuje swoją tablicę, lub ją obraca do ściany, aby dzieci na nią nie patrzyły. Skazówkę wiesz na gwóździu od tabelli.

Monitorowie obróceni twarzą do uczniów każą im sylabizować na pamięć, stosownie do klas np:

W 2giej klas: Monitor mówi sylabę *da* iwszy wskazany mówi *d* drugi *a* i tenże składa *da*.

W 3ciej klas: Mon: mówi *bla* pierwszy wskazany *b*, drugi *l*, trzeci *a* *bla*.

W 4tej Mon: mówi np: *trza* uczeń wskazany, powtórzywszy sam sylabizuje. — Można i poprzedzającym sposobem rozdzielić między czterech.

NB. Nie zawsze uczniowie jeden przy drugim stojący składają, lecz najczęściej wyrwykiem, aby się wszyscy mieli na bacności.

szę ucznia pierwszego i każe mu poprawić niedbałego, jeżeli poprawi zostaje a poprawiony cofa się do niższej klasy na jego miejsce.

W 5tęj kl: sylabizują słowa dwusylabne nast: spo: Mon: mówi *Rolnik* pierwszy dzieli słowo na sylaby Rol-nik drugi *R, o, l, rol* trzeci *n, i, k, Rolnik*.

NB. Wtęj klassie zaczyna się inny gatunek ćwiczenia pamięci.—Monitor wymawia pierwsze słowo jakiego zdania z tablicy, uczeń jeden z dawniejszych w klassie dokończyć powinien na pamięć.

W 6tęj klas: Wtęj klassie dzieci rano sylabizują na pamięć (jak wyżej) słowa z 3ch i 4ch sylab złożone. Po południu zaś czytają na tablicach.—Ta różnica między ranem i popołudniem zachowuje się w klassach następujących.

W 7męj. Rano na pamięć, po południu czytają. Dawniejsi powtarzają zdania na pamięć. Odpowiadają także na zapytania katechizmu.

W 8męj klassie czytają na książkach, które wszyscy mieć mają jednakowe, czytać powinni, zwolna, głośno i wyraźnie. Odpowiedzi czy to z katechizmu który czytają, czy z innych ksiąg duchownych, obyczajowych, czy gospodarskich są dłuższe.—Powieści także krotkie czytane opowiadają na pamięć. Nauczyciel sam często tą klassą zatrudniać się powinien, doświadczać czy rozumieją co czytają i zadawać różne pytania. Dawać im czasem powinien wypisy ręcznym charakterem pisane.

Przy tych wszystkich ćwiczeniach poprawiający bierze miejsce poprawionemu.

Ustawy do zachowania przy czytaniu.

Ponieważ walkę uczniów uważać można jak grę między nimi o pierwsze miejsce.— Ta więc ma swoje przepisy.

1. Monitor sam nie poprawia, krzywdziłby bowiem kogoś mogącego wziąć wyższe miejsce.
2. Wyżej stojącego poprawia zawsze niższy, ostatniego pierwszy lub kto z wyżej stojących.
3. Monitor nie zawsze pytać się zaczyna od 1go lecz któregokolwiek w rzędzie.
4. Uczeń który odpowiada niepytany, lub drugiemu podpowiada utraci miejsce.
5. Odpowiadający zbyt niewyraźnie, zbyt cicho niesłyszany od współuczniów jego choćby do brze powiedział nie bierze wyższego miejsca (krzyżeć jednak nie powinni aby nieprzeszkadzali innym).
6. Monitorowi raz tylko wolno jest powtórzyć zapytanie uczniowi, nieodpowiadający uważany jest jakby nie umiał.

NB. Nauka czytania na rannym posiedzeniu trwa minut 45.

Nauczyciel i Monitor Gen: przez czas nauki przechodzą się od półkole do półkole, uwa-

żając czy Monitorowie dobrze uczą, rzezwo i wedle prawideł, nieumiejącego; niedbałego zmieniają. Uważają czy uczeń który, już usposobiony nie traci czasu w iednéy klassie, czy tabelle są zmieniane według kolei, czy Monitor nienadużywa prawa naznaczenia małych kar i t. d:

Następnie powtórne pisanie.

Na głos dzwónka nauczycielskiego przestają czytać. Monitor Gllny stanąwszy na wyższym miejscu przy Katedrze Nauczyciela:

M. G. Baczność.

Na te słowo Monitorowie biorą swoje skazówki, podnoszą i zapinają półkola, szykują dzieci w rząd, trzymając pierwszego za ramie.

M. G. Marsz.

Monitor: na czele odprowadzają dzieci do ławek, zdeymują pierwszym ich znaczki, gdy w przód M. G. na swojej tabliczce zapisał ich i podał Nauczycielowi.

M. G. Monitorowie — Wychodźcie.

Odnoszą porządkiem skazówki i znaczki i wracają w tymże porządku, do klasy swojej.

M. G. Monitorowie — pisania.

Wychodzą iak wyżej, powraca każdy do klasy której przewodzi, M. G. ustępuje miejsca koledze po czém.

M. G. Wstąpcie w ławki.

Uczniowie wstępują iak wyżej etc. dalej.

Zmażcie.

Pokażcie.

Pokażcie Ołówki.

Dzwoni.

M. G. Osma klasa zaczyna etc.

To powtórne pisanie na rannym posiedzeniu trwa minut 90.

NB. W ławkach dzieci niezachowują pierwszeństwa, trzeba nawet aby uczniowie lepsi byli pomieszani z mniéy umiejącymi, aby ci od tamtych uczyli się kryślić.

Rekapitulacya czasu 3^{ch} godzin rannego posiedzenia.

Od gtey weyście, modlitwa, i obliczenie. min:	15.
Pierwsze pisanie minut	15.
Czytanie	45.
Drugie pisanie	90.

Minut . 165.

Brakuje do wyścia ze szkoły minut . 15.

Te są następującym sposobem napełnione:

Monitorowie Generalni donoszą o nieprzytomnych na całym posiedzeniu, tudzież na dwóch

lub więcéy posiedzeniach. — Jeżeli kto już na kilku nie był Nauczyciel zleca jednemu Monitorowi dowiedzieć się w domu. — Gdy uczeń jest chory (jeżeli choroba niezaraźliwa) wyznacza dwóch uczniów delegowanych aby imieniem szkoły dowiedzieli się o jego zdrowiu. — Ogłasza iakowe urządzenie, lub przestrogi, pochwała, rozdaie nagrody, lub słuca oskarżenia i obrony.

Wyście ze Szkoły.

M.G. Monitorowie — schowajcie ołówki.

Zbierają i chowają.

M. G. Wystąpcie — z ławek.

Jak wyżéy.

M G. w prawo — w lewo Marsz.

Monitorowie na czele prowadzą Uczniów za Szkołę, gdzie się rozchodzą. Jeżeli są zbyt małe dzieci, lub swawolne, Nauczyciel wyznacza im czasem Monitora, który je odprowadza do domów.

Przestroga 1. W czasie drugiego pisania Nauczyciel w pół czasu to jest w minut 45. odsyła Monitorów zwyczajnych, do własnéy klasy, aby się sami uczyli a innych wzywa tym czasowo.

2ga: Aby nikt samowolnie do szkoły wchodzić i z niej wychodzić nie mógł, aby nie było

przeszkody od zwiedzających szkołę i aby ci bez wiadomości Nauczyciela wchodzić nie mogli; co dzień jeden z uczniów kolejno wyznaczony pełni Urząd Odzwiernego. Zmieniać go może drugi w pół posiedzenia. Aby przez ten czas nie prożnował ma Książkę do czytania, lub na stołku siedząc przy drzwiach pisze na swoiéy tabliczce słyszając dyktowanie w swoiéy klasie. Drzwi więc zawsze zamknięte na klucz bydź powinny. Nikt nie wchodzi wprzód niezapukawszy: Odzwierny wychodzi i dowiaduje się kto i donosi wprzód Nauczycielowi.

POSIEDZENIE PO POLUDNIOWE.

Uczniowie zbierają się na kwadrans przed 2ga. Rewizya leksza, wchód do szkoły do ławek iak wyżéy.

Pierwsza nauka pisania trwa minut 15. Po téy następuje: Czytanie a potem.

Arytmetyka. (*)

Nauka liczenia przypada zwykle na posiedzeniu po południowym.

(*) Sposób uczenia Arytmetyki jest zastosowany do téy metody przez naybiegleyszych pedagogów. Dzieci uczą się sami liczyć i nie masz we Francyi, w téy szkole chłopca 10cio letniego któryby doskonale liczyć pierwsze 4. Reguly nie umiał — 6.

W pierwszych 4ch klassach mało bardzo jest uczona, gdyż tylko:

w 1szej Klassie dzieci kreślą na piasku 10. znaków liczebnych z Tablicy i na pamięć tudzież rachują na palcach iak się niżej powie.

w 2głej Kreślą liczby od 10. do 100. Monitor co dzień 10. liczb im dyktuje, nayprzód koleją potym wrywkami.

w 3ciej Od 100. do 1000. równie po liczb 10. np. 110. 120. 130. i t. d. Nazajutrz 210, 220, i t. d. Kreślą na tabliczkach węższą stronę obróconych do góry.

w 4tej Od 1000, do 100,000, po czém milion, 10. mil: 100. milion.

Dopiero od 5tej Klasy czytania, gdzie dzieci już czytać umieją zaczyna się właściwie nauka kombinacyi arytmetycznych, a to w ławkach i przy półkołach. nast: spos:

Gdy Nauczyciel ma już uczniów usposobionych w rozmaitym stopniu Arytmetyki do czego kolejno zdążać będzie; ze 4ch klass wyższych to jest z 5tej, 6tej, 7mej i 8mej uformuie Klass 10. Arytmet: ato stosownie do podziału nauki na te klasy iak następuje:

w 1szej Klassie.

Według Tabel na końcu dziełka umieszczonych dla wzoru. Kombinacje liczb 10.—

Ta-

Tablic 12cie — Na każdej tablicy na krzyż przedzielony, mieści się Kombinacya każdej liczby pojedynczej z drugimi do 10. t i dodana, odjęta, mnożona, dzielona. Wzory Lit. A.

Monitor nayprzod dyktuje w ławkach i poprawia omyłki.—Potym przy półkołach kreślą dzieci na tabliczkach i sami dyktują, Po 3cie za obróceniem Tablicy odpowiadają na pamięć. Imyślący się ustępuje miejsca poprawiającemu.

w 2głej Klassie.

Dodawanie proste— (wzory przy końcu). Lit. B.

Troiakie jest Ćwiczenie.

1wsze Ćwicz: Mon: dyktuje z tablicy w ławkach liczby do dodania. Pzeczyrawszy i poprawiwszy sam głośno dodaie, dzieci kreślą liczbę pod liczbą

2gie Ćwicz: Toż zadanie przy półkołach uczniowie sami z tablicy dyktują, składają, i kreślą następującym sposobem.

Pierwszy uczeń wymienia numer zadania, jeżeli jest kilka na tablicy zadań.

2gi Przy nim stojący. Pierwszą liczbę np. 3202 która się składa ze 3,2,0,2. Uczniowie kreślą.

3ci. Drugą liczbę 2310. która się składa etc.

4ty. Trzecią, 1216. która się składa etc. przydaie „*podkreślić dwoma liniami*”, Monitor przeziera. Po czém:

- 5ty uczeń. Ze swojej tabliczki głośno składa nas: spo:— Pierwsza kolumna 6 a 2 czynią 8. i piszę 6 pod 6cio między dwoma liniami.
- 6ty. Druga kolumna 4 a 1 czynią 5 piszę 5 pod 4ma.
- 7my. Trzecia kolum: 2 a 3 czynią 5.
- 8my. (przydaie) a 2 czynią 7. pisze 7 pod 2ma.
- 9ty. 1 a 2. czynią 3.
- 1szy. (przydaie) a 3 czynią 6 piszę 6.
- 2gi. Czyta sumę 6758. wszyscy razem powtarzają.

Monitor przegląda kto się omylił traci miejsce.— Każe zmasać i idzie do drugiego zadania.

3cie Cwicz: Toż samo zadanie odwróciwszy do siebie tablice Nauczyciel dyktuje, dzieci piszą i składają same.

Toż samo troiackie ćwiczenie we wszystkich klassach następujących.

W 3ciéy. Dodawanie składane. NB, może dodać i dziesiętne. Wzór Litt. C.

W 4téy. Odciąganie proste. Litt. D.

W 5téy. Odciąganie składane. Litt. E.

W 6téy. Mnożenie proste. Litt. F.

W 7téy. Mnożenie składane. Litt. G.

W 8téy. Dzielenie proste. Litt. H.

W 9téy. Dzielenie składane. Litt. J.

W 10éy. W téy klassie sam Nauczyciel uczy reguły 3ch prostéy, składanéy, odwrotnéy, wspólki.

Przestroga. W nauce Aryt: Monitor nie postępuje do następny tabelli aż dzieci doskonale umieją pierwszą. Będzie miał więc czas Nauczyciel wypisać tabelle których się wzory podają nim z czasem wydrukowanemi zostaną.

Nauka liczenia na palcach

Dzieciom małym niemającym jeszcze wyobrażenia dobrego ilości i ich kombinacyi nauka rachowania na palcach nastę: spos. jest bardzo użyteczną.

Nauczyciel umieści je w pierwszych ławkach. Dzieci trzymają ręce na brzegu stołu w pięść złożone: Uczeń za wymienieniem liczby przez Mon: podnosząc rękę prawą pokazuje liczbę 1, 2, 3, do pięciu (*), za pokazaniem każdéy liczby, rękę spuszcza na stół. Dla pokazania 6 podnosi drugą rękę i wielki palec dodaie do 1wszéy ręki, i tak do 10 to jest wszystkie palce.

Monitor rozkazuje słowem *pokaż dwa, pokaż 6. 7. etc.* Przechodzi najprzód koleją tak uczniów iak i liczby, potym wstecz, nakoniec wyrwykiem.— Okazujący czyni pewny gest czy rzut ręką dla okazania palców, za każdą liczbą.

(*) Dla pokazania 4ch. Palec wielki kładzie na dłoń, a inne 4. wystawiz.

Wprawiwszy dobrze dzieci w tę grę liczb 10ciu, najprzód powoli a potem tak aby zaraz za wymienieniem dziecię liczbę okazało. Monit: idzie dalej. — Każę okazać 15. dziecię otwiera obie ręce, zamyka je i otwiera iedną. — 16; do 5ciu dodaie drugię rękę palec. — 20; otwiera obie ręce i zamknąwszy znowu otwiera. — 25. 27. 28. dodaie liczbę palców etc. — 30. Otwiera i zamyka 3 razy, mówiąc za każdym otwarciem raz, dwa, trzy. — Na oznaczenie 50. składa w iedną pięść dwie ręce, palce między palce. — 100. składa ręce iak do pacierza. Poymie więc iatwo, iż złożywszy tak dwa razy, będzie 2 razy sto etc. Tak dzieci każdą liczbę pokazać mogą na palcach, a często ćwiczone wielkię nabywaią wprawy, nie tylko do powzięcia wyobrażenia ilości, ale do iey kombinacyi.

Aby okazywały wyraźnie, potrzebny iest ten gest czyli temp o którym wyżey: iest to obrót ręką i rzut nieiaki palców.

Przestroga. Mówiliśmy iż pierwsze 4 klasy mało mają nauki arytmetyczney i mnię na nią czasu wyznaczonego. Daleko zaś więcéy klasy wyższe podzielone na klas 10. Wypada więc iż gdy wyższe klasy są przy półkolach, niższe liczą lub piszą w ławkach, a gdy tamte powracają do ławek, niższe idą czytać u półkola.

Rozdział 2ch godzin posiedzenia po południowego.

Weyście i apel czyli policzenie uczniów	
Minut	15
Pierwsze ćwiczenie pisania minut . . .	15
Czytanie minut	35
Arytmetyka	40
Doniesienia Monitorów, modlitwa wieczorna i wyście	15
	<hr/>
	Ogól . 120

W lecie arytmetyka ma godzinę więcéy, to iest do 5tęy.

Wyście ze szkoły. Po modlitwie wieczornęy, iak rano. — Dozorca kolejny, Policyi, z dwoma uczniami do pomocy, z kolei przypadającymi, zostają w szkole. Obowiązkiem iest ich w zimie czy w lecie, zaraz po wyściu uczniów otworzyć okna, szkołę zamieść i poprzętnąć, nie tykając się tabliczek kamiennych, tablic wiszących, ani ławek, które nazajutrz rano są okazane. Na dozorców policyi dobierać należy chłopców rozgarnionych, przydani im do pomocy słuhać ich powinni.

O Tablicach porządnie i czysto podkleionych, zawieszonych należy mieć staranie, aby były w poszanowaniu. — Nie należy je zdejmować niepotrzebnie, brać do rąk drzeć i walać. W lecie chować je można, lub do ściany odwra-

cać, aby ie muchy nie pstrzyły. — W porządných szkołach bywaią lakierowane.

Książki na których czytają w 8mėj klassie zostawiają dzieci na ławkach, tak iak tabliczki do pisania. — To utrzymanie każdėj rzeczy na swoim mieyscu, iest także bardzo dobrą nauką.

Karność.

Monitorowie mają moc (iak się rzekło) nazywać małe kary, za swawolę, nieuwagę, gadanie. Te kary ograniczają się klęceniem z tabliczką na plecach lub bez tabliczki. — Łatwo dzieci na złe używaią władzy. Nauczyciel mocno tego doziera, przyjmuie skargi uczniów, wypytuje się współ uczniów dla poznania prawdy. Jeżeli Monitor uwiodł się gniewem, niesprawiedliwością, stronnością, iest napomniany, pozbawiony biletu nadgrody lub skasowany, lecz jeżeli uczeń, niesłusznie się skarżył, kara iest podwoiona.

Po każdym posiedzeniu Monit: Gen. mający dozór ogólny dnia tego, donosi głośno uczniów, którzy na posiedzeniu, odebrali pochwałę, lub iaką karę. Jedni iak drudzy w dzienniku pochwał lub kar odbranych są zapisani. Ten dziennik czytany bywa na Examinach publi: przy gościach. Jedni iak drudzy za wymieniem imion swoich idą do Katedry Nauczyciela. Tam słucha wymówek, może wstrzymać zapis

w dzienniku, lub powiększyć karę, jeżeli iest częste przewinienie. — Dobrze sprawujących się nadgradza pochwałą, biletom, etc.

Znaczniejsze kary są, klęcenie z tabliczką karną przez pół posiedzenia nawet przy gościach, stanie twarzą dościany, za złe słowa noszenie ięzyka czerwonego, oslech uszu i t. d. innych kar ta szkoła nie pozwala. Jeżeli przewinienie iest znaczniejsze, Nauczyciel wyznacza *Radę Familiyną* złożoną z Monitorów i uczniów którzy sądzą winnego, Nauczyciel potwierdza, lub (co lepiéy) osładza wyrok.

W przypadku kłótni, krzywdy wzajemnéy o słowa, o uczynek lub o rzecz iakową, nauczyciel mianuie *Sędzię Pokoju*. Ten starać się powinien aby zgodził; jeżeli nie może, całą rzecz Nauczycielowi bezstronnie opowiedzieć powinien. Do tych *Sędziów Pokoju* mianowanych wliczbie stosownéy do ludności szkoły, należy utrzymać zgodę i spokojność między uczniami. W sprzeczce za szkołą, na spacerach bronić powinien kłótni, nakazać spokojność kłócającym się, godzić lub rozsądzać; gdyby nie przestano na iego wyroku, a rzecz się wytoczyła dn Nauczyciela, opowie sprawę.

Administracja.

Kierowanie Naukami, pilnowanie porządku, trybu, mianowanie Monitorów, ich zmiana, słowem cały wewnętrzny rząd szkoły należy do Nauczyciela. Utrzymaie on Archiwum Szkolne które się składa:

1. Z wielkiéy księgi w którą zapisnie wszystkich uczniów przybywających do Szkoły, dzień przybycia, lata, Imiona Rodziców, lub Opiekunów, Czas bytności w Szkole i date wyścia. — Ta księga iest zbiorem wszystkich uczniów od założenia szkoły w niéy Naukę biorących, i staie się nie iako metryką szkolną i świadectwem iak wiele też uczniów wychowała. Gruba bydź powinna aby wystarczała na długie lata.
2. Drugi reiestr roczny będących i przybywających uczniów od iednych wakacyi do drugich, w téy równie czas przybycia, Rodzice, do którój klasy uczeń przybył, i dzień promocyi do każdéy klasy.
3. Registr miesięczny przytomności, gdzie się zapisnie w kratkach przytomność krzyżykiem † na dwóch posiedzeniach iak wyżéy
4. Dziennik pochwalonych i ukaranych.
5. Rachunek Biletów w nadgrody rozdanych, i onych obliczenie sobotnie.

Uwaga względem Komendy.

Komendy Monitorow: General: słowne, któreśmy tu porządkiem przy każdym działaniu umieścili, mogą się zmienić na komendy znakami, gdy iuż dzieci wiedzą porządek i o o czém następuje, Te znaki są dzwonkiem i ręką. Ten sposób ma tę większą korzyść: że dzieci bacznieyszemi ieszcze bydź muszą. Daiemy tu przykład:

Np. gdy dzieci weszły w przejścia między ławkami M.G. zamiast *front* zadzwoni — zamiast wstąpcie do ławek, dzwoni — zamiast *pokażcie tabliczki* — przełoży swoje ręce na krzyż, — potym ie rozwinie. — Aby usiadły; spuści rękę swą z góry na dół — *Wychędożcie* posuwa rękę po powietrzu iakby wycierał. i t. d.

Szkoły Płci żeńskiéy.

We wszystkim co do porządku są iak wyżéy urządzone z tą różnicą co do trybu; iż pochod dzieci iest naturalny, nietępowy, ale zawsze porządkiem i na komendy które dzwonkiem się odbywają — Wstępując do ławek, nie wchodzą w przejścia między ławkami, ale prosto do ławek: Inne działania iak wyżéy. — Co do nauk przydane są roboty kobiece rozdzielone na klasy, lub zmnieyszeniem czasu innych nauk, lub w dniach osobnych. We Francyi w pierwszém

klassie mają papierki, które składają równo iak do obrąbków, i pokazują która nayrówniey złoży. W 2gię uczą się na płótnie, w 3cię szyc igłą, dalej cerować, kraić, haftować i t. d.

Rady przy pierwszym zaprowadzeniu téy Metody.

Nauczyciel nie wiele ma w prawdzie pracy w prowadzeniu szkoły, gdy ta jest raz dobrze urządzona; więcéy zaś potrzebuie roztropnego działania i czynności przy pierwszym urządzeniu. Umyśliliśmy więc podać mu rady względem sposobu i porządku postępowania w téy mierze, do ułatwienia służące.

Niepotrzeba mówić iż przygotowanie miejsca i sprzętów inne kroki poprzedzać powinno.

Zacznie nayprzód od ukształcenia Monitorów na których wszystko zależy.— Wybrawszy więc nayuczeńszych i naypojętniejszych, z przyszłych uczniów, których na Monitorów przeznaczą, posadzi ich w 1wszém klassie i z niemi trzymając sam miejsce Monitora, naukę ze wszystkich tablic z téy klasy odbędzie, tudzież tryb i porządek komend. Po czém każe każdemu z nich kolejno być Monitorem.— Dalej posadzi ich w 2gię klassie, toż w 3cię i t. d. aż do téy klasy do którę ci kandydaci są u-
sposobieni. Gdyby *n: p:* żaden z nich nie był

jeszcze wstanie czytać tablic 5téy klasy, przestanie więc na uformowaniu nayprzód klass 4ch i czekać będzie z założeniem klass wyższych ukształcenia się uczniów, przedzcy poymuących.

Daymy to że ma wszystkie nowe dzieci które ieszcze liter nie znają; cała więc szkoła będzie pierwszą klassą, opatrzoną jednak tylą monitorami ile półkolów.

Gdy więc nayprzód Monitorowie dobrze nauczeni będą, Nauczyciel wezwie nayprzód 20 dzieci, te wyexaminuje i każde posadzi w klassie właściwéy. Z temi odbędzie wszelkie obrotu i tryb przepisany. Nazajutrz wezwie drugich 20 które od pierwszych już znających nauczać się będą samym naśladowaniem i t. d.

NB. Umieszczenie w klassach, powinno się dziać według stopnia umiejętności uczniów w czytaniu nie w pisaniu, to jest ważny przepis.

Daymy że Nauczyciel nie ma ieszcze Monitora do wyższéy iakowéy klasy, *n: p:* do 5téy i że szkoła iego ma tylko klass 4.—Naówczas poczeka aż będzie w 4téy kilku uczniów godnych promocyi, z nich założy klassę 5tą i sam iéy Monitorem będzie, póki nie usposobi iednego naypojętniejszego, którego Monitorem zostawi a sam doglądać będzie.— Z téy wysunie się z czasem 6ta, a z téy 7ma etc. Już potym Monitorów nie zabraknie.

Gdyby Nauczyciel nie miał już 1szej klasy, że wszyscy uczniowie jego już syllabizują i czytają, zostawi więc pierwszą klasę prózną do przybycia nowych uczniów.

Gdy klasy iakiéy nie masz, albo że jeszcze się nie uformowała, Telegraf ią oznaczający wyięty z miejsca bydź powinien.

Wszystko zależy od roztropności i rozgarnienia Nauczyciela, tak w zakładaniu iak w prowadzeniu szkoły; aby trzymając się ile tylko może przepisów, wiedział, co okoliczności pozwalają skutecznie, co odłożyć. Lecz wymówką jego powinno bydź tylko niemożność, nie niedbałość, albo nieumiejętność.

U W A G I

Względem innych nauk, któreby kto chciał do téy szkoły zaprowadzić.

Jeżeli szkoła ta elementarna iest przy innych wyższych szkołach, przestać może na tych naukach któreśmy wyłożyli, gdyż w wyższyć klasie tych szkół uczyć się będą dzieci początków innych nauk. Gdyby zaś w tych miejscach gdzie ta szkoła kończyć ma instrukcyą, przydać chciało ogólne wiadomości i zasady innych nauk, iako to: *Historii Narodowéy*, *Hist. Naturalnéy*, *Geografii* i *Technologii*, podaiemy tu myśl iakimby sposobem te nauki w téy klasie dawa-

ne i na iakie stopnie podzielonemi bydźby mogły. *n: p:*

Co do *Historii Narodowéy*. W 1wszý klasie babczna *Historia Polska*; bawilyby dzieci powieści o Lechu, Krakusie, Wandzie, Przemysławie i Piaście.—W 2giý *Historia* pewnieysza od *Mieczysława 1go* do *Krzywoustego* (exclusive) a to wraz z *Hronologią*.—W 3ciý od *Krzywoustego* do *Kazimierza W.* exclusive.—W 4tý *Kazmierz król Chłopów*, *Ludwik*, *Jadwiga*.—W 5tý *Fami: Jagiel: od Władys: Jagielly* do *Jana Olbrychta* (inclusive).—W 6tý *Zygmunt Star: Zygmunt August*, *Walezyusz*.—W 7mý *Batory* i *Wazowie*.—W 8mý *Od Michała* do naszych czasów.

W nauce téy przestać potrzeba na znakomitszych dziejach; dzieci nauczą się następstwa królów, *Dynastyi* i *Hronologii*. Wreszcie wskażą się im książki, gdzie obszerniey nauczyć się mogą.

Tak i *Historią Świątą* na małe oddziały i wszelkie epoki podzielićby można.

Co do *Historii Naturalnéy*. Dość iest w 1wszý klasie dać rozpoznać dzieciom ogólny podział rzeczy przyrodzonych na 3 królestwa, a każde na znacznieysze odnogi. W 2giý o zwierzętach domowych, ich wychowaniu i użytku. W 3ciý o *Zwierzętach użytecznych* i *szkodliwych* krajowych w szczególności o *Pszczolach*

i t. d. W 4tęy o Drzewach w naszym kraju ich mnożeniu i użytku. W 5tęy o Zbożu, Kartoflach, konopiach, lnie ich uprawie i użytku, o szczepieniu, okulizowaniu i o warzywach. W 6tęy o Ziemiach, piasku, glinie, żelazie, miedzi, ołowiu, cynie, kamieniach i t. d. W 7męy Orzezczach różnych u nas kopalnych. W 8męy Technologiczne wiadomości niektóre, z Funka.

Co do *Geografii* — Dawanie wiadomości ogólnych, zaczynaćby się mogło od klasy 5tęy gdzie dzieci już czytaią. Ta klasa miećby powinna kartę Polski umyślnie na to na wielkim arkuszu wyrysowaną, lub wybitą, któraby nie zamykała, iak tylko Polskę bez sąsiedzkich krajów. Rzeki wyraźnie oznaczone, aby ie zdaleka widziały dzieci. Miasta tylko Stołeczne, Woiewódz: i Obwodowe wielkimi literami wypisane, i podział na Woiewództwa. Dla 6tęy klasy karta zamykaćby powinna Polskę i stykającą się z Polską kraie. — Dla 7męy całą Europę, a dla 8męy całą ziemię na dwa Hemisferya podzieloną. — Te karty nie powinny być zapstrzone, lecz znakomitsze tylko rzeczy mieszczące. Idzie bowiem tu tylko, o ogólne wyobrażenia.

Może wyjść dla tęg Szkoły późnię katechizm zdrowia. Ta nauka bardzo ważną i użyteczną będzie dla instrukcyi ludzi.

Te nauki miałyby wyznaczone niektóre dni w tygodniu.

BIBLIOTEKA SZKOLNA

składać się ma z Książek.

1. Ewangelie na Niedziele i Święta znacznie-sze.
2. Życie Jezusa Chrystusa. (w Druk: XX. Piłar:)
3. Katechizm mniejszy Flerego (tamże).
4. Elementarz czyli nauka początkowego czytania, pisania i rachunków (tamże).
5. Kluka o roślinach.
6. O budownictwie wiejskiem.
7. Instrukcyja dla Nauczycieli wiejskich względem ich obowiązków i korzyści do nich przywiązanych.
8. Zbiór nauki Chrześcijańskięy i obyczajowęy X. Kopczyńskiego (XX. Piłarów).
9. Zbiór tęgże nauki przez X. Piramowicza (tamże).
10. Pielgrzym w Dobromilu.
11. Historia Polska Wagi albo Bandkiego i inne Książki iakieby użyteczne znaleźć się lub wydane być mogły.
12. Wykład metody wzajemnego uczenia zwanęy Lankastra.

WZORY MODLITW.

Modlitwa przed zaczęciem Szkoły.

Boże Stworzycielu, który natchnąłeś miłością Rodziców, Opiekunów i Nauczycieli, do prowadzenia mię i nauczania wszystkiego dobrego. Spraw abym z nauki dzisiejszój korzystał na dobro terażniejszego i przyszłego życia, na pociechę Rodzicom i Opiekunom moim, na usługę bliźnim, Królowi i Ojczyźnie. Zachowaj je i spuść na nie błogosławieństwo i wszelkie dobro twoie. Prosimy cię Amen.

W wieczór przy zakończeniu.

Dziękujemy ci Boże że dzień ten upłyniony w życiu naszym pozwoliłeś łożyć na dopełnienie woli twojej na naukę dobrego i na nasz w dalszym życiu pożytek. Przebacz uchylbienia i niedoleżność, a spraw abyśmy w dniu następnym poprawiali błędy nasze, co raz więcej za pomocą twoją korzystali i co dzień lepszemi się stawali. Amen.

Modlitwa w czasie grożący, lub grassuicący klęski.

Boże litościwy, Oycze, który zsyłasz kary za przewinienia, a raczój napomnienia do poprawy, który chcesz abyśmy stosując się we

wszy-

wszystkim do woli twojej i cierpliwie znosząc, zasłużyć na ich odpuszczenie. Day ludowi twemu, aby korzystając z przestróg twoich, poprawił winy swoje, Odwróć grożące (lub wstrzymaj uciskające) klęski i wysłuchaj Boże najlepszy! głosu błagających cie za Ojców dzieci. Amen.

Modlitwa w czasie suszy lub deszczów.

Boże! Oycze wszystkich ludzi, który pracę kazałeś opatrywać potrzeby życia, spuść obfite błogosławieństwo na prace ludu twego skrapiaj niebieską rosą plony rol naszych, (dozwól spokojnego zbioru darów twoich) o co cię błagamy Boże. Amen.

K O N I E C.

Wzory. Tabell Arytmetycznych.

Litt. A.

TABELLA 1.

1 i 1	iest 2	2 razy	1 czyni	2
1 — 2	— 3	— —	2 —	4
1 — 3	— 4	— —	3 —	6
1 — 4	— 5	— —	4 —	8
1 — 5	— 6	— —	5 —	10
1 — 6	— 7	— —	6 —	12
1 — 7	— 8	— —	7 —	14
1 — 8	— 9	— —	8 —	16
1 — 9	— 10	— —	9 —	18

odeym 1	od 2	zostaie 1	2 we 2	mieści się	1
1 — 3	— 2	2 — 4	—	—	2
1 — 4	— 3	2 — 6	—	—	3
1 — 5	— 4	2 — 8	—	—	4
1 — 6	— 5	2 — 10	—	—	5
1 — 7	— 6	2 — 12	—	—	6
1 — 8	— 7	2 — 14	—	—	7
1 — 9	— 8	2 — 16	—	—	8
1 — 10	— 9	2 — 18	—	—	9

TABLICA 2.

2 a 1	iest 3	2 razy	1 czynią	2
2 — 2	— 4	2 — 2	—	4
2 — 3	— 5	2 — 3	—	6
2 — 4	— 6	2 — 4	—	8
2 — 5	— 7	2 — 5	—	10
2 — 6	— 8	2 — 6	—	12
2 — 7	— 9	2 — 7	—	14
2 — 8	— 10	2 — 8	—	16
2 — 9	— 11	2 — 9	—	18

5*

odeym 2 od 3	zostaie 1	2 we 2	mieści się 1
2 — 4 — 2		2 — 4 —	2
2 — 5 — 3		2 — 6 —	3
2 — 6 — 4		2 — 8 —	4
2 — 7 — 5		2 — 10 —	5
2 — 8 — 6		2 — 12 —	6
2 — 9 — 7		2 — 14 —	7
2 — 10 — 8		2 — 16 —	8
2 — 11 — 9		2 — 18 —	9

TABELLA 3.

3 a 1 iest 4	3 razy 1 czyni 3
3 — 2 — 5	3 — 2 — 6
3 — 3 — 6	3 — 3 — 9
3 — 4 — 7	3 — 4 — 12
3 — 5 — 8	3 — 5 — 15
3 — 6 — 9	3 — 6 — 18
3 — 7 — 10	3 — 7 — 21
3 — 8 — 11	3 — 8 — 24
3 — 9 — 12	3 — 9 — 27

odeym 3 od 4	zostaie 1	3 we 3	mieści się 1
3 — 5 — 2		3 — 6 —	2
3 — 6 — 3		3 — 9 —	3
3 — 7 — 4		3 — 12 —	4
3 — 8 — 5		3 — 15 —	5
3 — 9 — 6		3 — 18 —	6
3 — 10 — 7		3 — 21 —	7
3 — 11 — 8		3 — 24 —	8
3 — 12 — 9		3 — 27 —	9

Tak dalej 4. potym 5. 6 do 12. Tabel 12.

Litt. B.

Wzory Tabell dodawaniu prostego.

TABELLA 1.

Ner 1.

3	2	0	2
2	3	1	0
1	2	4	6

- I. Kolumna. 6 a 2 czynią 8, piszę 8 pod 6cią
  - II. Kolumna. 4 a 1 czynią 5, piszę 5 pod 4ma
  - III. Kolumna. 2 a 3 czynią 5, a 2 czynią 7, piszę 7 pod 2.
  - IV. Kolumna. 1 a 2 czynią 3, a 3 czynią 6 piszę 6.
- Ogół 6758. (Sześć tysięcy siedmset piędziesiąt ośm).

Ner 2.

6	7	8	4
5	4	2	3
1	2	6	4
4	7	8	2

- I. Kolum: 2 a 4 czynią 6, a 3 czy: 9, a 4 czy: 13 piszę 3 pod 2. a zatrzymuję 1 który przenoszę do kolumny drugiey.
- II. Kolum. 1 który zatrzymałem a 8 czy: 9, a 6 czynią 15, a 2 czy: 17, a 8 czy: 25, piszę 5 pod 8, a zatrzymuję 2 które przenoszę do kolum: następującey.

III. Kolu: 2 którem przeniosł a 7 czy: 9, a 2 czy: 11, a 4 czy: 15, a 7 czy: 22; piszę 2 pod 7 a przenoszę 2 do kol. nast.

IV. Kolu: 2 przeniesione a 4 czynią 6 a 1 czy: 7, a 5 czynią 12, a 6 czy: 18, piszę 18.

Ogół 18253. (Ośmnaście tysięcy dwieście pięćdziesiąt trzy).

I tak dalej: Umieszczają się tu tylko dalsze przykłady, bez wypisywania działań dla nieuczynienia dzielka zbyt grubym, lecz te Nauczyciel na tablicach wypisze iak wyżej.

Przykłady.

Ner 3.

3	7	8	4
5	2	6	8
6	3	2	9
2	4	5	3

Ner 4.

5	6	7	8
9	3	4	6
8	7	9	5
3	6	4	9

Ner 5.

7	4	6	3	8
4	5	7	8	2
6	8	2	4	9
5	8	7	4	2
8	4	5	6	9

Ner 6.

5	6	8	7	4
6	5	0	4	2
9	7	9	8	0
2	4	5	0	4
2	9	7	3	9

Ner 7.

9	8	4	3	2
8	4	6	8	9
2	7	8	0	4
3	6	0	3	6
5	4	5	8	7
4	7	9	2	6

Ner 8.

4	5	7	8	4
3	6	4	2	9
8	7	4	3	4
5	2	9	8	5
9	7	8	4	6
9	8	9	5	7

Ner 9:

7	4	6	2	1
8	4	5	7	8
5	6	9	3	2
4	9	8	7	4
8	9	5	4	6
3	3	4	5	7

Ner 10:

5	4	3	2	7
6	4	8	2	5
6	4	5	9	8
8	9	6	5	7
6	7	5	0	3
8	4	5	8	4

Litt: C.

Wzory Tabel dodawania składanego.

Ner 1.

Złot:	Gros:	Szel:
14	16	2
16	14	1
14	13	2
17	10	2

Szel: 1 a 2 iest 4, a 1 iest 5, a 2 iest 7.—7 szelągów czynią 2 grosze i szeląg 1.—Piszę 1 pod szelągami, a 2 przenoszę do groszy.

Gro: 2 przeniesione a 3 iest 5, a 4 iest 9, a 6 iest 15,—piszę 5 pod 0,—1 przeniesiony dziesiątek a 4 iest 5 dziesiątków.—Ogół groszy 51. Co czyni Zł. 1 gro: 21.—Złoty przenoszę do złotych, a pod groszami piszę 21.

Zł: I. Kolum: 1 przenie: a 7 iest 8, a 4 iest 12, a 6 iest 18, a 4 iest 22.—Piszę 2 pod 7, a przenoszę 2.

II. Kolum: 2 przeniesione a 1 iest 3, a 1 iest 4, a 1 iest 5, a 1 iest 6. piszę 6.

Ogół zł: 62, gro: 21, szel: 1 (Sześćdziesiąt dwa zł: dwadzieścia jeden gro: jeden szeląg).

Ner 2:

Złote.	Gro:	Szel:
32	6	2
25	0	2
64	11	2
81	10	0
59	18	3

Ner 4:

Korce	Ćwier:	Gar:
59	2	3
33	1	5
27	0	1
42	3	6
66	3	2
52	1	3

Ner 6.

Cz: Zł:	Zło:	Gro:
345	10	27
528	12	15
182	16	8
93	7	10
208	10	18
240	9	15

Ner 3.

Tal:	Zł:	Gro:
73	5	22
68	4	14
59	3	25
84	2	10
32	1	15

Ner 5.

Cz: Zł:	Zło:	Gro:
76	12	17
78	6	25
82	10	24
45	1	15
21	0	27
74	3	12

Ner 7.

Korce.	Garce.
342	24
508	27
650	15
84	0
136	13
48	9

NB. Dwa przykłady mogą się zmieścić na jednę tabelli.

Litt: D.

Wzory Tabell odeymowania prostego.

Ner 1.

4 2 6 3 7 2
2 1 4 2 6 1

Odeym 1 od 2 zostaje 1.
6 od 7 — 1.
2 od 3 — 1.
4 od 6 — 2.
1 od 2 — 1.
2 od 4 — 2.

Zostaje 212111. (Dwukroć sto dwanaście tysięcy, sto iedynacie).

Ner 2.

7 8 6 3 4 9
5 7 3 1 5 8

Odeym 8 od 9 zost: 1.

5 od 4 — niemogę

Pożyczam 10 i

mówię 5 od 14 — 9. zatrzymuję 1.

1 zatrzy: a 1 jest 2 od 3 — 1. (*)

3 od 6 — 3.

7 od 8 — 1.

5 od 7 — 2.

Zostaje 213191. (Dwukroć sto trzynaście tysięcy, sto dziewięćdziesiąt ieden.

(*) Zamiast odciągania 1 od 2, bo 2 na miejscu trzech zostało, przydaemy 1 pożyczony, liczbie odciągać się mającemu, to jest 2 od 3. Ten sposób jest nowy, ale bardzo ułatwia robotę i mniej podległy omyłce. Okażmy lepiej w przykł: następ:

Ner 3.

5 2 9 4 6 7
1 4 5 4 9 7

Odeym 7 od 7 zos. 0.

Przyd: 10 do 6 i mówię 9 od 16 — 7. a zatrzym: 1
1 zatrzymany a 4 iest 5 od 4 — niemogę
Dodaię 10 i mówię 5 od 14 — 9: a zatrzym: 1.
1 zatrzymany a 3 iest 4 od 9 — 5.
4 od 2 — niemogę
Przydaie 10 i mówię 4 od 12 — 8. zatrzy: 1.
1 zatrzymany a 1 iest 2 od 3 — 1.

Zostaie 185970. (Sto ośmdziesiąt pięć tysięcy, dziewięćset siedmdziesiąt).

Ner 4.

6 2 5 7 4 8 2
5 3 4 6 9 8 3

Ner 5

4 8 6 4 3 2 1
1 9 7 5 5 0 1

Ner 6.

7 8 6 5 5 9 8
5 9 9 7 4 9 5

Ner 7.

9 8 7 4 6 3 5
3 5 8 7 8 9 5

Ner 8.

5 7 8 6 4 3 9
2 8 9 6 5 9 5

Ner 9

8 7 8 2 9 8 4 5
8 5 9 4 9 9 7 6

Ner 10.

5 9 8 2 7 4 8 9
4 9 8 8 9 5 9 9

Litt. E.

Wzory Tablic odeymowania składanego.

Ner 1.	Zło:	Gro:	Szel:
	465	14	2
	233	11	1

Szelągi. Odeym 1 od 2 zost 1.
Grosze. — 11 od 14 — 3.
Złote — 3 od 5 — 2.
3 od 6 — 3.
2 od 4 — 2.

Zło: Gro: Szel:

Zosta: 232 3 1. (Dwieście trzydzieści dwa złote, trzy grosze, jeden szeląg.)

Ner. 2	Zło:	Gro:	Szel:
	267	13	1
	195	14	2

Szel: Odeym 2 od 1 niemogę

Przyd: grosz to iest
3 szelągi i mówię 2 od 4 zost: 2 a zatrzy: 1
Grosze. 14 a 1 15 od 13 niemogę

Przyd: złoty to iest
30 gro: i mówię 15 od 43 — 28. zatrzy: 1.
Zło: 1 zatr: a 5 iest 6 od 7 — 1.

9 od 6 niemogę
Przydaie 10 9 od 16 — 7. a zatrzy: 1.
1 a 1 iest 2 od 2 — 0.

Zło: Gro: Szel:

Zostaie 71 28 2. (Siedemdziesiąt i jeden złotych, dwadzieścia ośm groszy, dwa szelągi).

III. kolum: 4 a 6 jest 10 a 1 przenie: jest 11
 piszę 1 pod 3 a 1 przenoszę, 3 a 1
 przeniesiony 4. Ogół 4104. etc.

Ner 11.
 2 5 5
 2 5

Poiedyncze: 3 razy 5 czyni 15. piszę 5. pod 5.
 a 1 przenoszę.

3 razy 3 czyni 9 a 1 przenie: czyni 10 pi-
 szę 0 pod 3. a jeden przenoszę.

3 razy 2 czyni 6. a 1 czyni 7 piszę 7 pod 2.

Dziesiątki: 2 razy 5 czy: 10. piszę 0 pod 3. a 1
 przenoszę.

2 razy 3 czyni 6 a 1 przenieś: czyni 7. piszę
 7. pod 2.

2 razy 2 czyni 4. piszę 4.

Zbieram: I. kolum: 5 a nic jest 5. piszę 5.

II. kolum: 0 a 0 jest 0. piszę 0.

III. 7 a 7 jest 14. piszę 4. a 1 przenoszę.

IV. 4 a 1 przeniesiony, czyni 5. piszę 5.

Iloczyn 5405. (pięć tysięcy czterysta pięć.)

Ner 12.
 3 5 8
 1 2 5

Ner 13.
 2 0 9
 2 1 2

Ner 14.
 3 1 8
 3 0 2

Litt: G.

Wzory Mnożenia składanego.

Ner 1.

ZII:	gro:	szel:
2 4 6	11	1
		2

Szelagi, 2 razy 1 czyni 2 piszę 2 pod 1.

Grosze: 2 razy 11 czyni 22. pisze 22 pod 11.

ZII: 2 razy 6 czyni 12 piszę 2 pod 6 a 1 przenoszę.
 2 razy 4 czyni 8 a 1 przeniesiony czyni 9
 piszę 9. pod 4.

2 razy 2 czyni 4 piszę 4 pod 2.

Iloczyn: 492 Złote. 22 gros: 2 Szelagi.

Ner 2.

ZII:	gros:	sz:
583	13	2 3

Ner 3.

ZII:	gr:	szel:
697	16	1 4

Ner 4.

Cz: ZII:	ZII:	gr:
786	7	11 5

Ner 5.

Kor:	ćwi:	gar.
847	3	7 6

Ner 6.

ZII:	gr:	sz:
782	13	2 7

Ner 7.

ZII:	gr:	sz:
6584	23	2 8

Litt: H.
Wzory Tablic Dzielenia prostego.

Ner 1.
 2) 4 6 2 8 5 8 7.

- 2 we 4 mieści się 2 razy piszę 2 pod 4ma
 2 — 6 — — 3 — — 3 pod 6.
 2 — 2 — — 1 — — 1 pod 2.
 2 — 8 — — 4 — — 4 pod 8.
 2 — 5 — — 2 — — i zostaje 1. pi-
 szę 2 pod 5 a zatrzymuję 10.— i 8.
 jest 18.
 2 — 18 mieści się 9 razy piszę 9 pod 8.
 2 — 7 — — 3 — i zostaje 1 pisze 3
 pod 7 a 1 na prawo.

Iloraz: 2,514,293... 1. (Dwa miliony trzykroć
 czternaście tysięcy dwieście dziewiędziesiąt
 trzy.

Nr 2. 3) 6 4 8 7 6 4 9

Ner 3. 4) 8 7 4 6 8 3 5

Ner 4. 5) 1 0 4 6 8 0 7

Ner 5. 6) 8 9 6 4 5 0 7

Ner 6. 7) 9 6 5 4 0 8 3

Ner 7. 8) 9 6 5 4 3 8 5

Ner 8. 9) 5 3 8 4 7 6 3

Ner 9. 10) 8 4 6 5 6 7 8 2

Ner. 11:

12). 5 8 5 4 7

- 12 we 38 mieści się 3 razy i zostaje 2. Piszę 3
 pod 8 a zatrzymuję 20.—20 a 5 jest 25.
 12 we 25 mieści się 2 razy i zostaje 1. Piszę 2
 pod 5 a zatrzymuję 10— 10 a 4 jest 14.
 12 w 14 mieści się raz a zostaje 2. piszę 1 pod 4
 a zatrzymuję 20.—20 a 7 jest 27.
 12 w 27 mieści się 2 razy, zostaje 3. Piszę 2 pod
 7. a 3 na prawo.
 Iloraz 3212—3. (trzy tysiące dwieście dwanaście
 i zostaje 3.

Litt. J.

Wzory Tablic dzielenia składanego.

Ner 1. Czer: Zł: Zło: Gro:
 2). 674 17 8

- Cz: zł: 2 w 6 trzy razy; piszę 3 pod 6!
 2 w 7 trzy razy i zos: 1 piszę 3 a zatr: 10
 10 a 4 czynią 14.
 2 w 14 siedem razy piszę 7 pod 4.
 Złote. 2 w 17 ośm razy i zostaje 1. piszę 8. pod
 złotemi a zatrzymuję jeden to jest 30
 groszy.—30 a 8 czynią 38.
 Grosz: 2 w 38 razy dziewiętnaście piszę 19 pod
 groszami.

Iloraz Cze: Zł: Zł: Gro:
 337 8 19. (Trzysta trzy-
 dzieści i siedm Czerw: Złot., Ośm złotych
 dziewiętnaście groszy.

Ner 2   Zlo: Gro: Szel:
 3). 857   14   2

Złote. 3 w 8 dwa razy i zosta: 2. Piszę 2 pod 8 a zatrzymuję 20.—20 a 5 iest 25.
 3 w 25 ośm razy i zostaie 1. Piszę 8 pod 5 a zatrzymuję 10.—10 a 7 iest 17.
 3 w 17 pięć razy i zostaie 2. Piszę 5 pod 7 a zatrzymuję 2 złote to iest groszy 60.—60 a 14 iest 74.

Grosze. 3 w 7 dwa razy, zostaie 1. piszę 2 pod 1 a zatrzymuję 10.—10 a 4 iest 14.
 3 w 4 raz, zostaie 1 grosz to iest 3 szel:
 3 szel: a 2 iest 5 szel:

Szelą: 3 w 5 raz a zostaie 2. Piszę jeden pod 2 a 2 na prawą.

Horaz. 285 Zł: 21 gro: 1 szel: i dwa na bok.
 Dwieście osmdziesiąt pięć Zł: dwadzieścia jeden groszy, jeden szel: i zostaie 2.

Nr 3. Cz:Z: Zł. G:	Ner 4. Zł: Gr: Sz:
6) 948 19 2.	5) 498 17 0

Ner 5. Zł: Gr: Sz:	Ner 6. Zł: Gr: Sz:
4). 954 192. .	7) 946 3 2

Ner 7. Zł: Gr: Sz:	Ner 8. Zł: Gr: Sz:
8) 685 4 1.	7456 15 1.

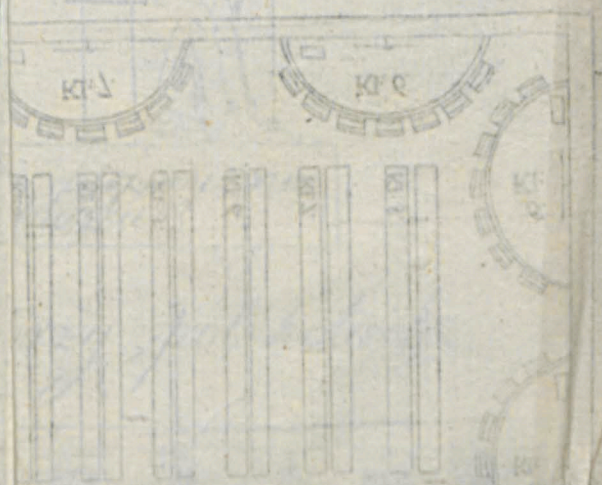
Ner 10. Zł: Gr:	Ner 9. Zł: Gr: Sz:
18). 5658 12.	18) 1081 14 2.

REJESTR

	Karta.
<i>Wykład . . . . .</i>	3
<i>Jaki iest przedmiot téy Metody? i</i> <i>czém się od innych różni? . . . . .</i>	4
<i>Na czém rzeczywiście zależy? . . . . .</i>	7
<i>Tryb . . . . .</i>	8
<i>Wzajemne nauczanie . . . . .</i>	11
<i>Podział na klasy . . . . .</i>	14
<i>Urządzenie i Przepisy uczenia w Szko-</i> <i>le Metody zwanéy Lankastra . . . . .</i>	19
<i>Porządek dzienny . . . . .</i>	26
<i>Posiedzenia Szkolne . . . . .</i>	27
<i>Nauka Pisania . . . . .</i>	34
<i>Nauka czytania . . . . .</i>	36
<i>Opis Tablic . . . . .</i>	38
<i>Przepisy uczenia . . . . .</i>	59
<i>Ustawy do zachowania przy czytaniu</i>	45
<i>Posiedzenie po Południowe . . . . .</i>	47
<i>Nauka liczenia na palcach . . . . .</i>	51
<i>Rozdział 2ch godzin posiedzenia po Po-</i> <i>łudniowego . . . . .</i>	55
<i>Administracya . . . . .</i>	56
<i>Uwaga względem komendy . . . . .</i>	57
<i>Szkoły plci żeńskiéy . . . . .</i>	57

<i>Rady przy pierwszym zaprowadzeniu tęj Metody . . . . .</i>	58
<i>Uwaga względem innych nauk, które- by kto chciał do tęj szkoły zapro- wadzić . . . . .</i>	60
<i>Biblioteka Szkolna . . . . .</i>	63
<i>Wzory Modlitw . . . . .</i>	64
<i>Modlitwa w czasie groźcący lub grs- suiący kłęski . . . . .</i>	64
<i>Modlitwa w czasie suszy lub deszczów</i>	65

Ułożenie Arytmetyki przy pół-kolu.

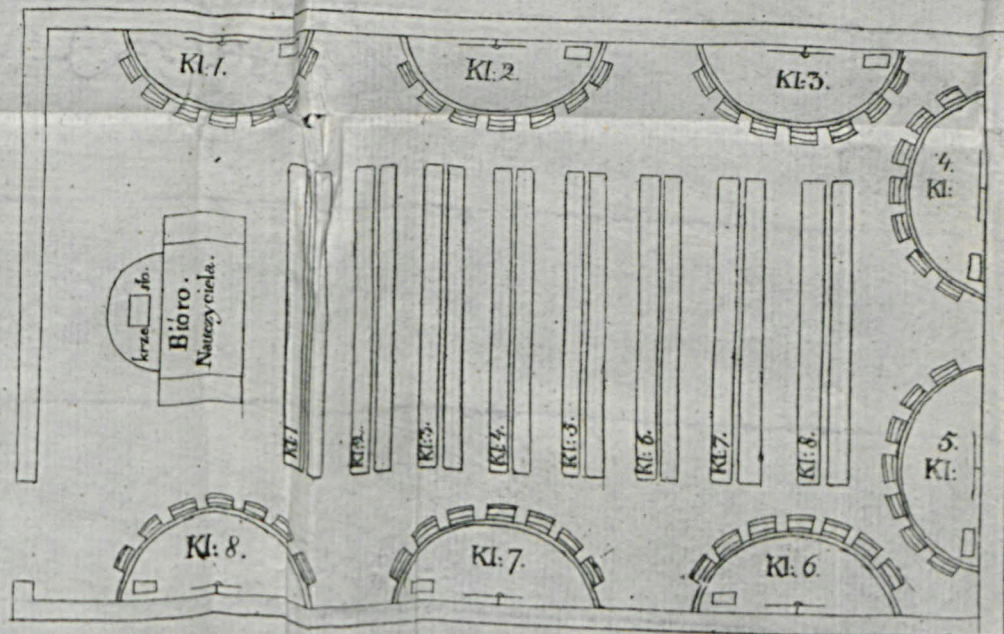
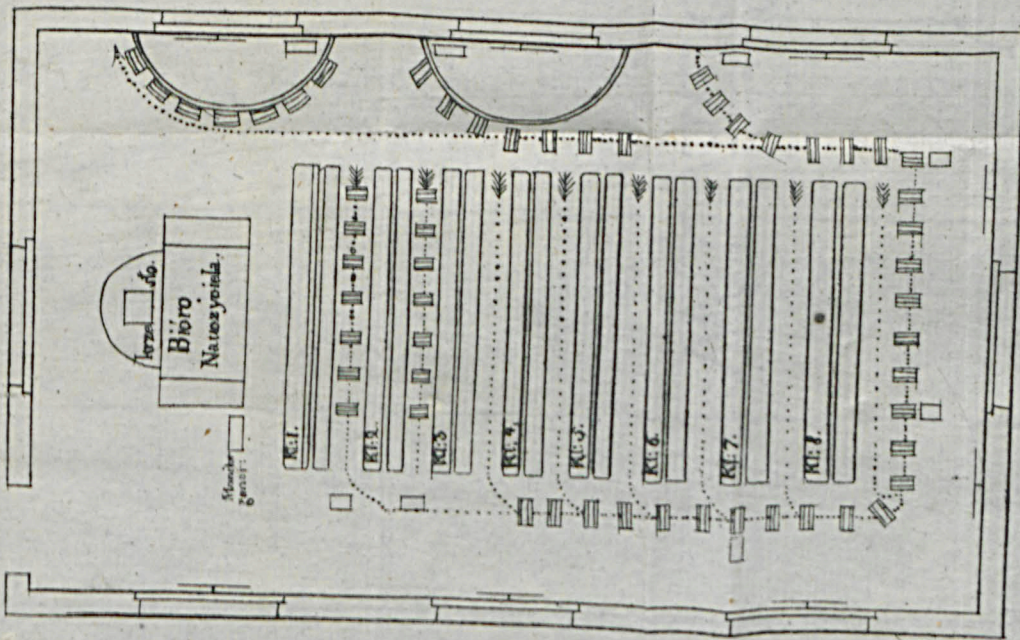
Monitor stojący na ławce.

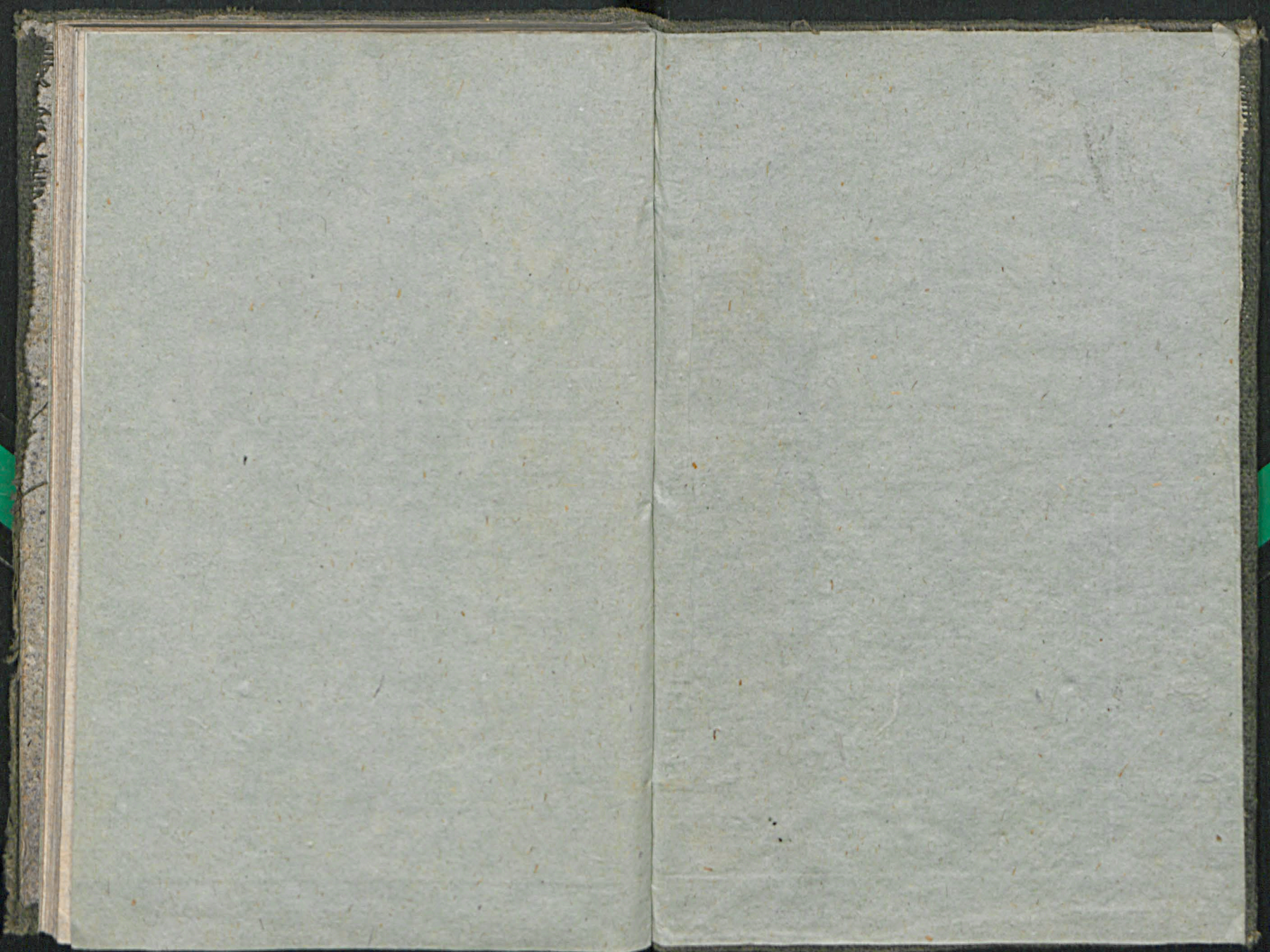
Ułożenie piszacy na piasku.

Wypisze z ławek do pół-kolów.

Czytanie przy pół-kolach.

4